

TARTU ÜLIKOOL
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Viljandi Kultuuriakadeemia
Õppekava: kunstide ja tehnoloogia õpetaja

Anželika Niitla

MONTESSORI PEDAGOOGIKA KASUTAMINE PÕHIKOOLI I ASTME MUUSIKAÕPPES
EESTI MONTESSORI KOOLIKLASSIDE NÄITEL

Magistritöö

Juhendaja: Tuuli Jukk

Viljandi 2026

Resümee

Montessori pedagoogika kasutamine põhikooli I kooliastme muusikaõppes Eesti

Montessori kooliklasside näitel

Kuigi Montessori pedagoogika vastu on suur huvi, kuna see rahuldab erinevate õppijate vajadusi, soosides iseseisvat, loovat ja kriitilist mõtlemist, on seda vähe uuritud, eriti muusikaõppe seisukohast. Magistritöö eesmärk oli kirjeldada ja analüüsida, kuidas Montessori pedagoogika põhimõtteid kasutatakse Eesti Montessori klasside muusikaõppes I kooliastmes. Andmeanalüüsiks kasutati kvalitatiivset uurimisviisi. Andmeid koguti vaatluste ja poolstruktureeritud intervjuude kaudu. Andmete töötlemisel kasutati temaatilist kategoriseerimist. Tulemused näitasid, et Montessori kooliklassides on kesksel kohal ettevalmistatud keskkond, õpilaste iseseisvus, valikuvabadus, koostöö ning austav ja rahulik õhkkond. Muusikaõppes ilmnisid samad põhimõtted. Muusikaõppe kesksel kohal on sensoorne tegevus, musitseerimine, pillimängus nummerdatud astmete kasutamine, juhendaja esitlused ja muusika lõimimine teiste teemadega.

Märksõnad: Montessori pedagoogika, muusikaõpe, I kooliaste

Abstract

The Use of Montessori Pedagogy in Music Education at the First Stage of Basic Education: The Example of Estonian Montessori Classrooms

Although there is considerable interest in Montessori pedagogy due to its ability to meet the needs of diverse learners by fostering independent, creative, and critical thinking, it has been studied relatively little, especially from the perspective of music education. The aim of this master's thesis was to describe and analyse how the principles of Montessori pedagogy are applied in music education in the first stage of Basic school in Estonian Montessori classrooms. A qualitative research approach was used for data analysis. Data were collected through observations and semi-structured interviews. The data were processed using thematic categorisation. The results showed that prepared environment, student independence, freedom of choice, collaboration and a respectful and calm atmosphere are central features of Montessori classrooms. In music education, these same principles are reflected. Music instruction focused on sensory activities, music-making, the use of numbered scale degrees in instrumental practice, teacher presentations, and the integration of music with other subjects.

Keywords: Montessori pedagogy, music education, first stage of basic education

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
Mõisted	7
1. Muusika õpetamine ja üldised põhimõtted Montessori pedagoogikas	8
1.1. Muusika õpetamise põhimõtted Montessori pedagoogikas	8
1.2. Terviklik maailmakäsitlus ja lõiming, austamine ja koostöö.....	9
1.3. Tundlikkusperiood ja arenguastmed	10
1.4. Ettevalmistatud keskkond ja Montessori õppevahendid.....	11
1.5. Töösükkel, sensoorne õppimine ja avastamine.....	12
1.6. Enesekontroll, praktilised oskused ja juhendaja	13
1.7. Montessori haridusasutused Eestis	14
2. Õppekavad ja muusika õpetamine Eesti põhikooli I kooliastmes	16
2.1. Riiklik õppekava	16
2.2. Kooli õppekava ja õpetaja töökava	16
2.3. Põhihariduse alusväärtused, pädevused, läbivad teemad ja lõiming	17
2.4. Muusikaõpe Eesti põhikoolis.....	18
2.5. Muusikaõppe eesmärgid I kooliastmes.....	19
2.6. Osaoskused muusikaõppes.....	20
3. Metoodika	22
3.1. Valim.....	22
3.2. Andmete kogumine.....	23
3.2.1. Vaatlus	23
3.2.2. Poolstruktureeritud intervjuu	24
3.3. Andmete analüüs.....	24
4. Tulemused.....	26

4.1. Montessori pedagoogika	26
4.2. Montessori pedagoogika muusikaõppes	30
5. Arutelu	39
Kasutatud allikad	42
Lisa 1. Montessori muusikainstrumendid	45
Lisa 2. Vaatluspäevik.....	49
Lisa 3. Intervjuu kava	50

Sissejuhatus

Viimastel aastatel on kogu maailmas suurenenud huvi Montessori pedagoogika vastu, kuna see rahuldab erinevate õppijate vajadusi, soosides iseseisvat, loovat ja kriitilist mõtlemist. Montessori hariduse vastu tuntakse huvi ka Eestis, kus 2025/2026. õppeaasta seisuga õpetatakse kaheksas kooliklassis Montessori pedagoogika põhimõtteid järgides. Neis koolides õpetatakse Põhikooli riikliku õppekava (PRÕK) järgi nagu teisteski Eesti põhikoolides: õppesisu on sama, kuid meetodid enamatele erinevate vajadustega õppijatele suunatud.

Puuduvad selged juhised ja uurimused, kuidas Montessori pedagoogika põhimõtteid saab tõhusalt kasutada muusikaõppes, et toetada laste loovust, muusikalisi oskusi ja üldist arengut. Kuidas Montessori pedagoogika põhimõtteid Eesti üldhariduskoolide muusika õpetamisel kasutada, pole seni uuritud. Küll on aga Eestis kirjutatud uurimusi Montessori pedagoogikast üldisemalt või muust vaatenurgast lähtuvalt. Olulisemad uurimused on avalikustatud Eesti Montessori Ühingu veebilehel.

Magistritöö eesmärk on kirjeldada ja analüüsida, kuidas Montessori pedagoogika põhimõtteid kasutatakse Eesti Montessori klasside muusikaõppes I kooliastmes. Lähtuvalt töö eesmärgist on püstitatud ka **uurimisküsimused**:

1. Kuidas rakendatakse Montessori pedagoogikat Eesti Montessori kooliklassides?
2. Kuidas kasutatakse Montessori pedagoogika meetodeid põhikooli I kooliastme muusikaõppes Eesti Montessori kooliklassides?

Magistritöös uurin Montessori meetodeid I kooliastme muusikaõppes Eesti Montessori klasside näitel. Vaatlen kahte Montessori kooliklassi. Intervjueerin mõlema kooliklassi juhendajaid (Õ1 ja Õ1) ning lisaks juhendajat (Õ3), kelle klassi mul vaadelda ei õnnestunud. Uurisin, kuidas toimub Montessori pedagoogikas muusika õpetamine 1.–3. klassini.

Eestis on Montessori pedagoogika rakendamine põhikooli I kooliastmes alles kujunemisjärgus. Varasemalt on Eesti olukorra kohta tehtud mõned üldisemad uuringud. Veera Šišova uuris bakalaureuse töös Montessori pedagoogika arenguvõimalusi Eestis (2018). Uuring tõi välja, et Montessori pedagoogika ühildub uuringus osalenute hinnangul koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga (2008). Terminoloogilise magistritöö Montessori pedagoogika eestikeelsest sõnavarast kirjutas Ruth Maria Roosi-Ott (2019). Töö tulemusena valmis veebipõhine Montessori pedagoogika terminisõnastik. Anett-Ursula Tatter uuris lapsevanemate teadlikkust Montessori pedagoogikast ja selle rakendamisest koduses keskkonnas (2021). Töö tulemused näitavad, et

lapsevanemate teadmised antud pedagoogika kohta on alates 2013. aastast suurenenud, selgub, et neile meeldib Montessori pedagoogika lapsekesksus, mistõttu on vanemad valinud oma lastele just Montessori lasteaia. Koduses keskkonnas pööravad lapsevanemad suurt tähelepanu lapse vaatlemisele.

2023. aastal kirjutatud magistritöös keskendus Kadre Saar Montessori õpetajate kogemustele I ja II kooliastme õpilaste eneseregulatsiooni oskuste arendamisel. Töös selgub, et Montessori õpetajad toetavad õpilaste eneseregulatsiooni arengut eelkõige individuaalse juhendamise, tagasiside ja vastutuse andmise kaudu. Enesereguleeritud õppimise toetamisest Montessori kooliklassides kirjutas Merilyn Rang (2025). Tema toob välja, et Montessori klassiruumides esinesid kõik kõrge eneseregulatsiooniga klassiruumi tunnused, näiteks valikuvõimalused, võimalus väljakutset kontrollida, enese- ja teiste hindamine, tugi õpetajalt ja kaaslaselt, õpetaja hindamispraktikad. Lisette Põrk (2025) kirjutas oma magistritöö Montessori pedagoogikal põhineva loodusõpetuse õppematerjali koostamise kohta. Õpetajate hinnangul olid loodud materjalid enamiku õpilaste jaoks hästi mõistetavad ja toetasid iseseisvat töötamist ning katsete läbiviimist. Katsete ja uurimuslike ülesannete kasutamine võimaldas õpilastel kavandada, jälgida ning teha järeldusi.

Muusikaga seotud Montessori pedagoogikast kirjutasid Diana R. Dansereau ja Brooke M. Wyman (2020). Nad uurisid, kuidas Montessori lähenemisviis mõjub väikelaste muusika õppimise arengule. Tulemustes tuuakse välja, et lapsed võtsid neile pakutud muusikategevusi hästi vastu ning vahenditega töötamisel olid lapsed keskendunud.

On küll ajakirjanduslikke artikleid ja raamatuid, kus kirjutatakse Montessori pedagoogikast muusika õpetamisel koolis, kuid need pole teaduslikud uuringud. Küll aga annavad ülevaate autorite kogemustest selles valdkonnas. Näiteks kasutavad Eesti Montessori juhendajad käsiraamatuna „The Montessori Approach to Music“ (2020), mis koosneb Maria Montessori ja tema poja Mario Montessori ning Maria kaasaegse muusikaõpetaja Anna Maccheroni artiklitest.

Magistritöö koosneb viiest peatükist. Esimeses peatükis tutvustan Montessori pedagoogika üldiseid põhimõtteid ja muusika õpetamist selle meetodi järgi. Teises kirjutan muusika õpetamisest Eesti põhikoolis. Kolmas on metoodika, neljas tulemuste ning viies arutelu peatükk. Magistritööl on kolm lisa: esimene puudutab Montessori muusikainstrumente ja teises on vaatluspäeviku väljavõte. Kolmandas lisa on intervjuu kava.

Mõisted

Arengujärgud (*planes of development*) – Maria Montessori eristas inimese arengus neli kasvu-, arengu- ja õppimisjärku: esimene 0-6 eluaastat; teine 6-12; kolmas 12-18 ja neljas 18-24 eluaastat (AMS, 2013).

Esitus (*presentation*) – juhendaja teeb lapsele esitlusi erinevate vahendite kasutamisest, mille järel jääb laps vahendit avastama ja sellega eksperimenteerima. Et esitluse oleks efektiivne, tehakse seda aeglaselt, samm-sammult, sõnu minimaalselt kasutades (AMI, 2025).

Ettevalmistatud keskkond (*prepared environment*) – Õpetaja kujundatud, lapse vajadusi arvestav ruum; sisustuseks sobiva suurusega mööbel, Montessori õppevahendid. Ruum on piisavalt avar samaaegseks individuaalseks ja rühmategevuseks (AMS, 2013).

Kolmetunnine töösükkel (*three-hour work cycle*) – aeg, mil laps keskendub täiskasvanu sekkumiseta oma tööle; sisaldab tegevuse iseseisvat valikut, sügavat keskendumist ja tegevuse kordamist nii palju, kui ise soovib (AMI, 2025).

Liitrühm (*mixed-age groupings*) – samas klassiruumis õpivad eri vanuses lapsed. Tavaliselt on lasteaias koos 2,5-6-aastased, koolis 6-9 ja 9-12-aastased. Vanemates rühmades on laste vanusevahe 2-3 aastat (AMS, 2013).

Montessori juhendaja – „Montessori õpetajat kutsutakse juhendajaks, sest tema töö ei ole lapsele õpitavaid teadmisi pähe panna, vaid juhendada lapsi vastuste ja lahendusteni jõudmisel.“ (10.11.2021 MTÜ Edendades Montessori Haridust, Facebooki postitus).

Suured lood (*The Great Lessons*) – kujundlikud lood, mille eesmärk on algklassiõpilastele pakkuda arusaamist maailmast ja elust; aitavad mõista ümbritsevat maailma ja oma kohta selles, toetades arenguetappi, kus tekib sügavam huvi maailma toimimise vastu. Suuri lugusid on viis, igaüks neist toimib lähtepunktina edasiseks õppimiseks ja avastamiseks (NAMC, 2026).

Tundlikkusperiood (*sensitive period*) – iga, mil last näib tõmbavat millegi kindla poole (on selle suhtes uudishimulik, tundlik); laps naaseb pidevalt sama tegevuse juurde või kordab samu liigutust: nii tegutsedes omandab uue oskuse või võime (Davies & Uzodike, 2024).

Veakontroll (*control of error*) – Montessori õppevahendid on loodud nii, et laps saab kohe õpitu kohta tagasisidet, mis lubab tal oma viga iseseisvalt märgata ja parandada ning sellest veast õppida täiskasvanu sekkumiseta. See on motiveeriv ja enesehinnangut tõstev (AMS, 2013).

1. Muusika õpetamine ja üldised põhimõtted Montessori pedagoogikas

Montessori pedagoogika (ka Montessori meetod) on alternatiivpedagoogika, millele pani aluse Itaalia arst ja teadlane Maria Montessori (1870–1952). Montessori pedagoogikat on rakendatud juba üle saja aasta. Maria Montessori keskendus laste vaatlusele ja sellel põhinesid tema teaduslikud avastused, näiteks tundlikkusperioodide kohta (vt 1.4. lk 9).

Maria Montessori on oma teadustöodes viidanud sellistele autoritele nagu Jean-Jacques Rousseau ja Friedrich Wilhelm Froebel, samuti prantsuse haridusteadlaste Edouard Seguin ja Jean-Marc-Gaspard Itardile. Varasemates kirjutistes loob Montessori seoseid ka toonaste arenguteoreetikutega, nagu Sigmund Freud ja Jean Piaget (Isaacs, 2007).

1.1. Muusika õpetamise põhimõtted Montessori pedagoogikas

Barbara Isaacs kirjutab, et muusika õppimisel tuleb kasutada erinevaid tegevusi: mängida muusikamänge, osaleda iganädalastes muusika- ja liikumistundides, laulda igapäevaselt ning anda lastele võimalus üksi või koos laulmiseks. Tema sõnul on muusikaõppe eesmärgiks õpetada lastele erinevate helide avastamist ja tajumist (2007).

Mõnikord kutsutakse Montessori haridusasutustesse ka muusikaõpetajaid kord nädalas tunde läbi viima (Isaacs, 2007; Laure, 2023). Miinuseks on asjaolu, et kutsutud muusikaõpetajatel puuduvad enamasti Montessori pedagoogika teadmised, seetõttu nad saavadki teha muusikaõpet vaid eraldi tundidena (Laure, 2023, lk 110). Montessori rühmades ei pruugi juhendajad alati ise pilli mängida, sageli kasutatakse muusikasalvestiste kuulamist. Montessori koolides mängitakse erinevate heliloojate muusikat ning ei piirdata ainult lastelauludega (Montessori, 2020).

Maria Montessori leidis, et iga inimene on võimeline muusikat kogema ja nautima. Montessori pedagoogikas on muusikal oluline roll ning muusikat kuulatakse iga päev, tutvustades nii rahvamuusikat kui ka heliloojate loomingut (samas).

Maria Montessori ja Anna Maccheroni rõhutasid, et muusika avastamine peaks toimuma kultuurilise konteksti kaudu ning iga rahva kohustuseks on säilitada ja edasi anda oma rahva muusikaline pärand tulevastele põlvkondadele (Werner Andrews, 2020, lk xi).

Muusika õpetamine Montessori klassis koosneb järgnevatest tegevustest: mängimine Montessori kelladel, rütmi- ja liikumistegevused, muusika kuulamine ja austamine ning noodikirja lugemine ja kirjutamine. Vanemad lapsed, kellel on baasteadmised, süvendavad muusikalisi oskusi kõlaplaatidel mängimise, erinevate helistike õppimise, muusika transponeerimise,

noodikirja ja meloodia analüüsi kaudu. Nad rikastavad oma muusikalist elu kontsertide ja salvestuste kuulamise, laulude laulmise ja tantsimise kaudu (samas, lk x).

1.2. Terviklik maailmakäsitus ja lõiming, austamine ja koostöö

Montessori õppemeetod käsitleb maailma tervikuna, pöörates tähelepanu nii valdkondade kui ka piasiasjade omavahelistele seostele. Maailma tutvustamine liigub üldiselt konkreetsele, Montessori pedagoogikas on esimestel kooliaastatel kesksel kohal nn „suured lood“ (*Great Lessons*), mis annavad lapsele tervikliku pildi universumi, elu, inimkultuuri, keele ja arvude ajaloost. Nendest lugudest hargnevad individuaalsed ja rühmatööd, uurimisprojektid ning süvenemine erinevatesse ainevaldkondadesse. „Suurte lugudega“ tutvudes õpib laps vastutust ja pikemaajaliste plaanide tegemist (Tartu Montessori Kodu, 2025).

Montessori kooliklasside esimesest kuni kuuenda klassini tutvustatakse õpilastele „suurte lugude“ kaudu erinevaid teemasid. Nendes lugudes lõimivad juhendajad erinevaid õppeaineid, sh muusikat (AMI, 2025). Suured lood on: „Universumi ja Maa tekkimine“, „Elu teke“, „Inimese tulek“, „Kirjakeele areng“ ja „Numbrite areng“ (Montessori for Everyone, 2026).

Austamine ja koostöö. Montessori pedagoogika üheks lähtekohaks on austus kõigi vastu, kellega koos töötatakse ja austus kõige vastu, mida õpitakse. Austamist väärib seegi, mis inimsuhete, tegevuse ja häälte vahele jääb. Vaikuse kuulamiseks tehakse vaikuse harjutusi (*Silence exercise*) (Montessori, 2020, lk 19).

Esimene neist on „Vaikuse austamine“ (*Appreciation of Silence*). Harjutades istuvad õpilased rahulikult ja kuulavad vaikselt helisid, nende ülesanne on olla liikumatu. Vaiksete helide kuulamise kaudu võib avastada, et ka vaikusel võib olla järjestus, samamoodi nagu heli ja lärmi saab helitugevuse või kõrguse järgi järjestada (samas, lk 19–25).

Teine on nimedega harjutus. Lapsed on ruumis vaikselt ning juhendaja, kes on õpilaste taga või teises ruumis sosistab vaikselt nende nimesid. Laps, kelle nime juhendaja ütleb, tuleb võimalikult vaikselt juhendaja juurde. Harjutuse puhul on oluline, et juhendaja nimetaks kõikide laste nimesid ja ta seisaks nii, et õpilased teda ei näe. Vaikuse harjutused loovad distsipliini, laps õpib kontrollima oma keha, leidma eneses rahu ja ilu (samas).

Austamise ja koostöö õppimist ning arendamist toetavad ka liitühmad, kus tundlikkuseperioodi alusel jagatud eri vanuserühma kuuluvad lapsed õpivad koos. Näiteks õpivad koos 6–12- ja 12–18-aastased (O’Donnel, 2013).

1.3. Tundlikkusperiood ja arenguastmed

Montessori pedagoogikas koheldakse last eakohaselt. Maria Montessori pani lapsi vaadeldes tähele, et teatud vanuses on lapse arengus ajajärk, mil tema tähelepanu ja huvi on suunatud kindlatele nähtustele või tegevustele tema keskkonnas. Montessori nimetas selle tundlikkusperioodiks (AMI, 2025).

Tundlikkusperiood. Eri perioodidel võib märgata, et laps pöördub korduvalt sama tegevuse juurde või kordab üht ja sama liigutust. Selle korduva tegutsemise kaudu omandab ta järk-järgult uue oskuse või võime. Laps võib küll sama oskuse õppida ka mõnel muul perioodil, kuid siis nõuab selle omandamine tavaliselt märksa suuremat pingutust. Kõige selgemalt ja intensiivsemalt väljendub tundlikkusperiood lapse esimesel arenguastmel (0–6-aastaselt). Sellele vanusele on muuhulgas omane intensiivne liikumine, keele, kommete ja viisakuse ning numbrite, matemaatika ja muusika õppimine (Davies & Uzodike, 2024), mis on antud kontekstis oluline.

Arenguastmed. Tundlikkusperioode arvesse võttes jagab Maria Montessori lapse üldise arengu nelja astmesse, millest kolm esimest kuuluvad lapseikka, neljas noore täiskasvanu ikka: esimene aste on 0–6 aastat, teine 6–12, kolmas 12–18 aastat ja neljas 18–24 aastat (Madise, 1992).

Esimesed kuus eluaastat on isiksuse tekkimise periood. Ta vajab kaitset, armastust, sotsiaalset suhtlust ja iseseisvust. See on lapse üldises arengus üks olulisemaid perioode. Teine oluline periood on kolmanda arenguastme iga: 12–18 aastat. Kuna mõlema perioodi eluaastatel toimuvad suured muudatused, mis on seotud individuaalsuse väljakujunemisega, vajab inimene just sel ajal erilist hoolt ja mõistmist (samas). Need vanuselised arenguetapid on vanuseliste gruppide aluseks lasteaias ja koolis.

Montessori pedagoogikas peetakse oluliseks, et laps puutuks muusikaga kokku juba varases lapsepõlves, kuna umbes 2.–6. eluaastal on lastel muusika tundlikkusperiood. Selles vanuses on ta eriti vastuvõtlik laulmise, rütmitaju ning muusika kuulamise oskuste arengule (NAMC, 2018). Laste varajane sensorsete kogemuste kaudu õppimine on oluline, kuna varases eas on muusikaline tundlikkus suurem (Werner Andrews, 2020, lk x).

Väikelapsed reageerivad muusikale sageli liikumisega, mis aitab muusikat paremini tajuda ja mõista. Nagu Montessori kirjutas: „Laps jõuab muusika mõistmiseni liikumise kaudu“ (Montessori, 2020, lk 33).

1.4. Ettevalmistatud keskkond ja Montessori õppevahendid

Ettevalmistatud keskkond (*prepared environment*) on Montessori pedagoogikas läbimõeldud ja turvaline keskkond, mis on teadlikult organiseeritud ja kujundatud nii, et see toetaks lapse füüsilist, psüühilist, emotsionaalset, intellektuaalset ja sotsiaalset arengut. Õppimist toetavas keskkonnas on kõik, alates mööblist kuni õppematerjalideni, kohandatud lapse vajadustele ja mõõtudele nii, et ta saaks iseseisvalt tegutseda: valida, uurida ja õppida (EMÜ, 2018).

See on täiskasvanu loodud keskkond, kus lapse tegevusse sekkutakse minimaalselt. Ettevalmistatud keskkonnas saab laps leida tegevusi, mis vastavad tema tundlikkusperioodile, andes talle võimaluse rahuldada oma katsetamisvajadust ning õppida just neid asju, mis on talle sel hetkel kõige olulisemad (Meister, 1994).

Montessori klassiruum on jaotatud erinevateks aladeks, kus iga ala on mõeldud kindla aine õppimiseks ning on varustatud vastavate õppevahenditega. Esimese kooliastme Montessori klassis on matemaatika, geomeetria, loodusõpetuse, võõrkeeled, muusika, kunsti, ajaloo ja geograafia õppevahendeid, mille seast saab õpilane valida, millega parasjagu tegeleda soovib (Lillard, 2005).

Montessori õpetamise meetodil on kolm peamist komponenti: laps, ettevalmistatud (soodne) keskkond ja juhendaja (õpetaja). Komponentid on omavahel seotud ja mõjutavad üksteist, sest nende omavaheline suhe baseerub lapse vaatlemisel (Isaacs, 2007).

Montessori õppevahendid on ettevalmistatud keskkonnaga kooskõlas ja selle lahutamatu osa. Nii spetsiaalselt Montessori pedagoogika jaoks kujundatud kui ka tavapärased õppevahendid peavad olema õpilastele kergesti kättesaadavad ja hästi organiseeritud. Montessori usk, et üksnes korrastatud keskkond võimaldab selget ja loogilist mõtlemist. Ta rõhutas, et lapsel peab olema vabadus valida oma tegevusi; laps peaks saama oma energiat aktiivselt kasutada ning tema spontaanset tegevust ei tohi segada (Meister, 1994).

Muusika õppimise jaoks ettevalmistatud keskkonnaga ala Montessori klassiruumis on enamasti teiste valdkondade omast kaugemal ning ruumikam. Johnson kirjeldab muusikaga tegelemise klassiruumi nii: see peab olema piisavalt avar, et lapsed saaksid tantsida, liikuda, laulda, esineda ja mängida. Noorimate laste klassiruumis kasutatakse põrandale teibitud ovaalset ringi, mis annab võimaluse musitseerida koos kogu klassiga (2021).

Montessori pedagoogikas kasutatakse iselaadseid **muusikainstrumente**. Esimese niisuguse õppevahendi (rippuvad torud) lõi Maria Montessori kolleeg Anna Maccheroni 1910. aastatel. See arendas laste kuulumistaju läbi sobiva helikõrguse leidmise. Kasutamise käigus

õppevahend arenes, ripuvad torud asendati kelladega (Montessori kellad, vt lisa 1, joonis 1), mis on identsed välimuselt, erinevad vaid helikõrguse poolest. Helitugevuse leidmise harjutamiseks kasutatakse helitopse (vt lisa 1, joonis 3), mis arendab samuti võrdlusanalüüsi. Peagi lisandusid Montessori muusikavahendite hulka ka kõlaplaadid (vt lisa 1, joonis 2). Kõlaplaadid võimaldavad lastel iseseisvalt tegutseda ja avastada. Iseseisev tegutsemine ja avastamine ongi kõigi Montessori õppevahendite eesmärk ja Montessori pedagoogika põhimõte (Montessori, 2020).

1.5. Töotsükkel, sensoorne õppimine ja avastamine

Montessori pidas oluliseks, et õpilased saaksid segamatult töösse süveneda, ilma, et neid katkestataks. Montessori klassides kasutatakse kolmetunnist **töotsükli**. Nende kolme tunni jooksul on lapsed valdavalt vabad ise või koos teiste õpilastega tegevusi valima ning oma tegevuse rütmi seadma, liikudes vabalt klassiruumis ringi (Marshall, 2017).

Sensoorne õppimine on Montessori pedagoogikale omane nii tavaintellekti kui ka puudega laste õpetamisel. Maria Montessori võttis kasutusele vaimse puudega laste arengut toetava Eduard Seguiini loodud sensoorsete stiimulite komplekti ja töötas välja sellised õppevahendid, mida Montessori pedagoogikas nimetatakse sensoorseteks õppevahenditeks (*Sensory Materials*) (Lillard, 2005).

Nii nagu teiste valdkondade õppimisel, on ka **muusika** õpetamisel esimesel kohal sensoorne tegevus ning muusika tajumine läbi liikumise, alles seejärel õpitakse teooriat. Lapsed õpivad liikuma muusika pulsi järgi ning olulisel kohal on ka vaikuse leidmine (Montessori, 2020).

„*Walking on the Line*“ on Montessori pedagoogikas kasutatav praktilise elu (*Practical Life*) ja liikumise kontrolli harjutus, mille eesmärk on aidata lapsel arendada tasakaalu, koordineerimist, keskendumist ja keha teadlikku kontrolli (Montessori Portal, 2024).

Muusika pulsi tajumiseks lähtutakse järgmistest põhimõtetest: lapse muusikalise arengu algetapis on oluline võimalusel kohandada muusika rütm lapse loomuliku liikumise rütmiga. Näiteks kui juhendaja märkab, et laps liigub „joonel“ (*walking on the line*), saab ta pilli mängides tema liikumise rütmi jäljendada. Lapsele võib tunduda, et rütm võtab kontrolli tema keha üle, see annab talle harmoonilise ja rahuliku liikumise ja ta tajub rütmi läbimas tema keha. Kui laps ja rütm on sünkroonis, tunneb laps rõõmu. Kui õpetajal ei ole vastavat muusikalist ettevalmistust, et õpilase liikumiserütmi järgimise meetodit kasutada, siis õpilane liigub omas rütmis ja õpetaja

mängib pillil oma rütmi. Nüüd tuleb oodata, kas ja millal muusika rütmi ja lapse liikumise ühildumine toimub (Montessori, 2020, lk 32).

Muusika meetrumi järgi liikumise oskuse omandamiseks peab laps saama mitte ainult muusika rütmi kuulata vaid ka muusikaga koos liikuda. Hilisemas etapis on laps võimeline muusikat kuulama ja seda interpreteerima oma liikumise kaudu (Montessori, 2020). Noodikirja tutvustatakse alles pärast seda, kui lapsed on kogunud liikumist erinevates rütmides ja muusikat kuulnud või laulnud (samas).

Avastamine. Montessori pedagoogikas on lapsel aktiivne roll, ta liigub klassiruumi eri aladel ja avastab vastavaid valdkondi (õppeaineid) õppevahenditega tutvudes – avastades. Ettevalmistatud keskkond toetab kõigiti avastamise protsessi (Lillard, 2005).

Muusikaõppes on oluline helile keskendumine: muusikat õppides avastab õpilane esmalt heli ja selle omadusi. Montessori muusikalisi õppevahendeid iseloomustab see, et instrumentide peale pole märgitud, mis noodikõrgust nendega mängida saab. Mõned muusikavahendid (nt helitopsid, Montessori kellad; vt lisa 1) teevad erinevaid helisid, kuigi näevad ühesugused välja (Montessori, 2020).

Tähelepanu pööratakse ka sellele, kuidas pilli õigesti kasutada ja heli tekitada. Montessori kelladel ja helitopsidel on kaks komplekti helisid, et õpilane saaks leida helidele paarilised. Laps peab leidma identsed helid ning lõpuks on vaja helid järjestada. Järjestada saab helitugevuse (helitopsid) või helikõrguse (kellad) järgi (samas, 2020).

Edasijõudnud õpivad muusikat mängima kõlaplaatidel (vt lisa 1, joonis 2). Kõlaplaadid on järjestatud madalamast kõrgemaks ja nende peal saab harjutada heliridade mängimist, helistike õppimist, muusikapalade mängimist. Noodinimesid õpetatakse juba Montessori kelladel mängides kuulmise järgi, hiljem õpitakse nende asukohta noodijoonestikul (Montessori, 2020).

1.6. Enesekontroll, praktilised oskused ja juhendaja

Montessori pedagoogikas on suur rõhk iseseisval õppimisel ning seetõttu on meetod üles ehitatud nii, et ülesandeid lahendades märkab ja parandab õpilane ise oma vigu (Rang, 2025). Osadel Montessori õppevahenditel on enesekontrolli võimalus, mis annab õpilasele aimu sellest, kui lahenduses on midagi valesti. Õppevahend annab õpilasele tagasisidet näiteks sellega, et kaks osa ei sobi omavahel kokku. Viga märgates saab õpilane otsida, kus või miks see tal tekkis (Kersna *et al.*, 2025).

Montessori pedagoogika üheks oluliseks põhimõtteks on ka õpilase ettevalmistamine eluks. Eri valdkondade tundma õppimise kõrval, õpivad lapsed juba lasteaias hoolitsema enda ja ümbritseva maailma eest. Tegevusi, mis toetavad laste iseseisvat igapäevaelu, nimetatakse igapäeva harjutusteks (*Practical Life exercises*) (Montessori, 2008). Montessori kooliklassides jätkavad õpilased igapäeva tegevuste (*Practical Life*) praktiseerimisega. Nad hoolitsevad oma ümbruse eest: puhastavad laudasid, võtavad riulilt tolmu, pühivad põrandat ja paigutavad õppematerjale riulitele korrektselt ja sirgelt (AMS, 2026).

Montessori pedagoogikas ei kutsuta täiskasvanut, kes õpilastega tegeleb, mitte õpetajaks, vaid juhendajaks – **Montessori juhendajaks**. Tema ülesandeks on õpilase vaatlemine ettevalmistatud keskkonnas ja tema juhendamine vastavalt sellele, kuidas laps avastab ja õpib. Nagu igas valdkonnas, nii ka muusikas. Montessori juhendaja ülesanne on tuua muusika laste igapäevaellu, kuna tegemist on inimese loodud kunstivormiga, mida sellisel kujul looduses ei esine (Werner Andrews, 2020, lk 1).

Juhendaja loob lapse keskkonda muusika ja jälgib õpilase arengut. Kui ta näeb, et õpilane on hakanud muusikat kuulma ja tunnetama, alles siis tutvustab talle teisi muusikaliike. Kui õpetaja näeb, et õpilane on omandanud oskuse, siis õpetaja järgneb talle ja tõstab ülesannete keerukuse taset (Montessori, 2020, lk 33).

Õpetajate koolitus. Montessori kooliklassi I ja II kooliastmes juhendajana töötamiseks, on vaja läbida 6–12-aastaste vanuserühma Montessori juhenda koolituse AMIs (*Association Montessori Internationale*), kes kannab edasi Maria Montessori õpetust ja meetodikat. Alates 2024. aastast on võimalik õppida Montessori kooliklassi juhendajaks ka Eestis Eesti Montessori Instituudis. (EMÜ, 2024) Koolitus on nii teoreetiline kui ka praktiline. Suurt rõhku pannakse Montessori õppevahendite esitlemise ja kasutamise õpetamisele, samuti vaatlus- ja juhendamispähtikale Montessori klassis (EMI, 2026).

1.7. Montessori haridusasutused Eestis

Eestis on kaheksa Montessori kooliklassi kuue- kuni 12-aastaste vanuserühmale: Keila Kooli Montessori kooliklass; Rocca al Mare Kooli Montessori Kool (neli klassi Haaberstis ja üks Kadriorus); Tallinna Mahtra Põhikooli Montessori kooliklass (Lasnamäel); Tartu Forseliuse Kooli Montessori kooliklass (Ülejõel).

2022. aastal avati Tallinnas Haaberstis Eesti esimene Montessori kooliklass kuue- kuni 12-aastastele ning 2024.-l samale vanuserühmale Montessori kooliklassid Tartus Forseliuse Koolis ja Tallinnas Kadriorus (EMÜ, 2024). 2025. aasta sügisel alustasid tööd Tallinna Mahtra Põhikooli esimene Montessori kooliklass (TMP, 2025) ja Keila Kooli Montessori kooliklass (EMÜ, 2025).

Kooliklasside kõrval tegutsevad Eestis ka Montessori lasteaiarühmad, söimerühmad ja lastehoiud, mida on praeguse (12.05.26) seisuga kakskümmend (samas, 2026). *Association Montessori Internationale* (AMI) juhendajaga Montessori töötüklit pakkuvaid huviringe on praegu (12.05.26) kaheksa. Huviringide alla kuuluvad enamasti ühe- kuni seitsmeaastastele, aga peamiselt kolme- kuni kuueaastastele lastele mõeldud mänguringid ja eelkoolid, kus lapsed saavad mängida ja avastada Montessori vahendite abil õppimist ettevalmistatud keskkonnas.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Montessori pedagoogika on üles ehitatud väärtustele, millest lähtub selle metodoloogia. Montessori pedagoogika meetodid on õpilasekesksed, põhinevad terviklikul maailmakäsitlusel ja lõimingul ning austusel ja koostööl. Õpetamise meetodid arvestavad tundlikkusperioode silmas pidades õpilase eakohasust ning toimuvad ettevalmistatud keskkonnas, kus kasutatakse spetsiaalseid Montessori õppevahendeid. Õppetegevus sisaldab töötüklit, mis võimaldab keskendumist. Sensoorne õppimine tugineb avastamisel ja veakontrollil, muuhulgas õpitakse ka igapäevaoskuseid. Õppetegevuse läbiviijateks on Montessori juhendajad, kelle tegevus toetub lapse vaatlusele. Ka Eestis on Montessori haridusasutused, kus õpetatakse Montessori pedagoogika põhimõtteid järgides. Neis asutustes on muusika õppimine valdavalt üldõpetuse osa.

2. Õppekavad ja muusika õpetamine Eesti põhikooli I kooliastmes

2.1. Riiklik õppekava

Hariduse andmine Eestis, nagu valdavalt teisteski maailmariikides, on reguleeritud seadustega. Peamisteks rahva haridust kujundavateks seadusteks on riiklikud õppekavad, mis määravad kindlaks ja kirjeldavad just neid teadmisi ja oskusi, mida kogu ühiskond väärtustab (Läänemets 2021, lk 12). Riiklikud õppekavad (gümnaasiumi riiklik õppekava [GRÕK], põhikooli riiklik õppekava [PRÕK] ja põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava [PLRÕK]) kehtestavad põhi- ja üldkeskhariduse standardi. Neid rakendatakse kõigis Eesti Vabariigi põhikoolides ja gümnaasiumides olenemata kooli õiguslikust seisundist, kui seadus ei sätesta teisiti (HTM, 2026)

Esimeses kooliastmes muusika õpetamise seisukohast on olulisimaks riiklikuks alusdokumendiks PRÕK. Muuhulgas määrab see seadus kindlaks ka Eesti põhikooli kooliastmed: I kooliaste – 1.–3. klass; II kooliaste – 4.–6. klass; III kooliaste – 7.–9. klass (PRÕK 2026, §1 lg3).

Kooliastmetes omandatavaid teadmisi ja oskusi määratletakse paljudes riikides ka terminiga „haridusstandard“. Mõnel pool kasutatakse algkooli mõistet, mida vanuse või klassi numbri järgi võidakse jagada erinevalt – 4.-6. klassini (Läänemets 2021, lk 25).

Riiklik õppekava, mis on kohustuslik igale koolile, sõltumata omandivormist (riigi-, munitsipaal- või erakool), reguleerib üldhariduse korraldamist ja õppesisu, mis omakorda saadud teadmiste ja oskuste kaudu kujundavad ühiskonnaliikmete väärtushinnanguid – see on rahvahariduse plaan (samas, lk 43).

Eesti riiklikud õppekavad on struktuurilt entsüklopeedilised õppekavad: sisaldavad üldosa kõrval arvukalt õppeaineid, millest igaüks esindab mõnda inimtegevuse valdkonda (samas, lk 45). Õppeained on omakorda koondatud valdkondadesse (PRÕK §1 lg6). Ainevaldkonnad ja neis kirjeldatavad kohustuslike õppeainete ainekavad on ära toodud dokumendi lisades. Muusika õppeaine kuulub kunstide valdkonda koos kunsti õppeainega (PRÕK 2026, lisa 3). Riiklikes õppekavades on aineõppe eesmärgid ja nendeni jõudmise õppesisu kirjas ainekavades, muusika ainekava leiab PRÕKi lisast 3, lk 10-16.

2.2. Kooli õppekava ja õpetaja töökava

Kui Riiklik õppekava sätestab selle, mida õpetada, siis kooli õppekavas (KÕK) on kirjas see, kuidas õpetada: riiklikku õppekava viiakse ellu kooli õppekava kaudu, mis sisaldab kooli omapära

ja just selle kooli õpilastega arvestavat õppe- ja kasvatustöö korraldust. Nagu riiklik õppekava, nii koosneb kooli õppekavagi üldosast ja ainekavadest, kus määratletakse riiklikule õppekavale tuginedes selle kooli aineõpetuse sisu (Läänemets 2021, lk 48).

Kooli õppekava täideviijaks on õpetajaskond, kelle õpetaja töökavad tuginevad vastavatele kooli ainekavadele ja kooli õppekava üldosale – õpetaja töökava on õpetaja töökorralduse alus riikliku ja kooli õppekava rakendamiseks oma koolis. See õppeaasta kalenderplaan õppesisu ja õppetegevuse jaotusega nendes ainetes ja klassidele, keda ta õpetab. Töökava struktuuri määravad riiklik õppekava kui seaduslik alusdokument ja kooli kokkulepe. Selleks, et õpetaja töö oleks tõhus, on tal vaja orienteeruda erinevates õppekavades ning jälgida nendes tehtavaid muudatusi ja täiendusi (Läänemets 2021, lk 18, 48-49). Muusikaõppe planeerija, korraldaja, läbiviija ja õppekavade (PRÕK ja KÕK) elluviija koolis on muusikaõpetaja, kes koostab ainekava järgides õpetaja töökava kalenderplaanina. Tema ülesandeks on ka õpikeskkonna kujundamine (klassiruumi sisustus, paigutus jms) ning õppevahendite (muusikainstrumendid, õppevara jm) komplekteerimine koostöös koolipidajaga (rahastajaga).

2.3. Põhihariduse alusväärtused, pädevused, läbivad teemad ja lõiming

Põhikooli riikliku õppekava üldosa sätestab õppekava osana alusväärtused (PRÕK 2026, §2), pädevused (samas, §4), läbivad teemad (samas, §14, lisa 12), mida siduda lõimingu põhimõtetega. Põhihariduse alusväärtused on ideoloogilised ning tuginevad Eesti ja euroopalikele ühiskondlikele väärtushinnangutele ning olulisematele seadustele (PRÕK 2026). Kõigi nendega on vaja igal õpetajal arvestada. Nii ka muusikaõpetajal muusikaõpet korraldades ja läbi viies.

Pädevused on teadmiste, oskuste ja hoiakute kogum (PRÕK 2026, §4 lg1); inimese isiklik, elu- ja õpikogemusest lõimunud arusaam elukeskkonnast, tema võime oma tegevust tunnetada ja olukordadele vastavalt käituda. Pädevuste kujunemist vormivad koolis õpitavad õppeained kui ka kooliväline kogemus. Pädevuste omandamine on elukestva õppe protsessi osa – õppiija saab igal järgmisel haridusastmel erinevaid pädevusi uuel tasemel (Läänemets 2021, lk 20). Põhikooli riiklikus õppekavas eristatakse üldpädevusi, valdkonnapädevusi ja kooliastmetes taotletavaid pädevusi. Ainevaldkondade ja õppeainete ülesed pädevused – üldpädevused – on kaheksa: kultuuri- ja väärtuspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus, ettevõtlikkuspädevus, digipädevus (2026).

Läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade lõimingu vahendiks, need on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas tähtsustatud valdkondi ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust, toetades õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada (PRÕK 2026, §14 lg1). Õpetuses ja kasvatuses käsitletavaid läbivaid teemasid on kaheksa: elukestev õpe ja karjääri kujundamine, keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskond ja meediakasutus, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus (PRÕK 2026, §14).

Lõiming ehk integratsioon aitab luua tähenduslikku ning arusaamisega õppimist ja tervikliku maailmapildi kujunemist. Omandatud teadmiste, väärtushinnangute ja kogemuste najal ühendab inimene need talle ainuomasele moel terviklikuks maailmapildiks. Lõimimine aitab luua ka õppeainete vahelisi seoseid (Läänemets 2021, lk 91). Õppe sisu lõimimine toimub teemade, põhimõistete ja faktide esitamise loogilises järjestamises, see väljendub ka õppeainete järjestuses kooliastmete kaupa ja nende sisu esitamises põhiteemade, alateemade ja mõistetena. Sarnaselt toimub õpeaine sisene lõiming (samad teemad korduvad klassiti ja kooliastmeti, igal korral süvendatult) ja ainevaldkonna lõiming (nt muusika ja kunst, muusikaajalugu ja kunstiajalugu), millel on ühised teemad, mõisted jm (Läänemets 2021, lk 98-101).

Kui õpilane lõimib oma õpikogemust erinevatest allikatest, nt koolis või huvikoolis õpitu, lisab sellele elukogemuse ja seob selle talle eriomasele viisil, nimetatakse seda sisemiseks lõiminguks – seda ei saa õpetaja ei kontrollida ega mõõta. Õppekavas esitatud loogiline ja õppiija mõtlemise dünaamikat arvestav õpijärjestus seevastu aitab loogiliselt ja mõistusepärastelt korraldada nii õpetaja kui ka õpilase tööd (Läänemets 2021, lk 101).

2.4. Muusikaõpe Eesti põhikoolis

Eesti põhikoolides, sh Montessori kooliklassides, õpetatakse muusikat põhikooli riikliku õppekava järgi. Muusika ja kunst on kohustuslike õppeainetena Eesti üldhariduskoolides esimesest kooliastmest gümnaasiumi (IV kooliaste) lõpuni (PRÕK, GRÕK 2026). Paljudes riikides aga ei õpetata enam muusikat ja kunsti kohustuslike ainetena pärast algklasse (Läänemets 2021, lk 31).

Muusikaõpe riiklikus õppekavas on kirjeldatud osaoskuste kaudu. Õpilastes arendatakse ja kujundatakse järgmisi osaoskusi: laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, omalooming ja muusika kuulamine (PRÕK 2026, lisa 3, lk 10).

Eesti koolimuusika traditsioon tugineb mitmele rahvusvaheliselt tuntud muusikapedagoogilisele suunale. Eesti muusika õpetamise metoodika kujunemisel on olulist rolli mänginud Riho Pätsi ja Heino Kaljuste didaktilis-metoodilised põhimõtted, milles on ühendatud Zoltán Kodály ja Carl Orffi muusikaõpetuse süsteemid. Kodály meetod rõhutab laulmist kui muusikaõpetuse alust, relatiivsete helikõrguste ja käemärkide kasutamist, mis aitab õpilastel mõista helikõrguste omavahelisi suhteid ja arendada sisemist kuulmist. Lisaks on väga olulisel kohal rahvamuusika. Orffi pedagoogika keskendub aktiivsele musitseerimisele, improvisatsioonile, liikumisele ja rütmimängudele ning lihtsate löökpillide (rütm- ja plaatpillid) kasutamisele muusikalises tegevuses (Kiilu, K. & Sepp, A. 2014). Rütmipillidena kasutatakse trianglit, tamburiini, võrutrummi, kuljuseid, kõlapulki jm. Meloodiapillidena kasutatakse ksülofoni, kellamängu, plokkflööti (Päts, 1989).

Eesti Montessori kooliklassides lähtub õppesisu põhikooli riiklikust õppekavast. Seetõttu on ka esimese kooliastme muusika õpetamisel kujundatavad osaoskused sisuliselt samad, mis teistes Eesti üldhariduskoolides, erisused ilmnevad eelkõige metoodilistes lahendustes.

2.5. Muusikaõppe eesmärgid I kooliastmes

Eestis on korraldatud õppimist traditsiooniliselt haridusastmeti, eakohaste eesmärkide ja õppesisuga, mis toetavad dünaamilist arengut nii haridussüsteemi kui ka individuaalse õppija seisukohalt. Esimese kooliastme eesmärk on uue keskkonna ja ainesüsteemile üleminekuga kohanemine, sotsiaalsete- ja õpioskuste omandamine, lapse mõtlemises loogilise mõtteviisi kujunemise toetamine (Läänemets 2021, lk 70).

Esimeses kooliastmes on muusika õppeaine eesmärk kujundada õpilases huvi muusika vastu ning toetada tema mitmekülgset arengut läbi laulmise, pillimängu, muusikalise liikumise, muusika kuulamise ja omaloomingu. Muusikaõppe lähtub terviklikkuse põhimõttest, kus erinevad muusikalised tegevused on omavahel lõimitud ning toetavad õpilase emotsionaalset, sotsiaalset ja kognitiivset arengut (PRÕK 2026, lisa 3).

Esimese kooliastme muusikaõppes on oluline:

- 1) muusikalise eneseväljenduse ja loovuse arendamine,
- 2) esmase muusikalise kirjaoskuse kujundamine,
- 3) Eesti rahvuskultuuri ja -traditsioonide väärtustamine,
- 4) koostöö- ja kuulamisoskuste arendamine.

Esimese kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud on seotud kõikide muusika osaoskuste rakendamisega. Õpilane on saanud esmase ühislaulmise ja koorikogemuse ning pillimänguoskused. Õpilasel on oskus kuulata keskendunult muusikat ja avaldada oma arvamust. Ta katsetab musitseerimisel erinevaid muusika väljendusvahendeid ja rakendab omandatud muusikateadmisi ja -oskusi muusikategevustes. Õpilane on õppinud helivältusi, rütme ja pause, tunneb JO- ja RA-astmerida (samas).

2.6. Osaoskused muusikaõppes

Osaoskus on konkreetne, piiritletud teadmine või vilumus, mis moodustab osa laiemast tervikoskuste kogumist, nt keeleõppes lugemine, kirjutamine, kuulamine, kõnelemine. (HAR 2026). Muusikaõppes on osaoskusteks laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, muusikaline omalooming ja muusika kuulamine (PRÕK 2026, lisa 3, lk 10).

Laulmine on esimese kooliastme muusikaõppe keskne tegevus. Selle kaudu arendatakse nii muusikalisi kui ka üldpädevusi. Laulmise kaudu arendatakse häält ja intonatsiooni. Oluline on, et õpilane laulab loomuliku ja vaba häälega, järgib õpetaja eeskuju hingamisel ja hääle tekitamisel, püüab laulda puhta intonatsiooniga. Oluline on kujundada korrektse laulmisasendi ja -hingamise harjumus ning arendada meloodiatunnetust. Õpilane osaleb ühislaulmises, omandab eesti rahva- ja lastelaule (PRÕK, lisa 3, lk 10-13).

Pillimäng esimeses kooliastmes on eeskätt keha-, rütmi- ja plaatpillide kasutamine, tutvutakse ka kandle ja plokkflöödi esmaste mänguvõtetega. Õpilane saadab laule rütmisaadetega, mängib lihtsaid rütmimustreid ja järgib ühismängus kokkulepitud tempot ja dünaamikat (samas).

Muusikalisel liikumisel on esimeses kooliastmes oluline roll Eesti üldhariduskoolides. Õpilane väljendab muusika karakterit liikumise kaudu, liigub vastavalt rütmile ja meetrumile ning osaleb laulu- ja ringmängudes (samas).

Muusikaline omalooming toetab õpilase eneseväljendust, loovat mõtlemist ning muusikalise kirjaoskuse kujunemist, ühendades teoreetilised teadmised ja praktilise tegevuse tervikuks. Oluline osa muusikalisest omaloomingust on improvisatsioon, sealhulgas astmemudelitele tuginev looming. Lisaks muusikaliste ideede loomisele hõlmab omalooming ka tekstiloome oskust, näiteks lihtsate liisusalmide, regivärsside või laulusõnade kirjutamist. Muusikaline omalooming väljendub ka loovliikumises ning visuaalses eneseväljenduses. Õpilane kasutab liikumist muusika meeleolu edasiandmiseks ning väljendab kuuldud või loodud muusikat

kunstitöodes. Muusikalise omaloomingu osaoskuse oluline komponent on muusikaline kirjaoskus. Õpilane mõistab noodikirja ja teiste muusikaliste märkide tähtsust ning rakendab neid oma loomingus, mis võimaldab ideid talletada, jagada ja edasi arendada (samas).

Muusika kuulamise õppimise oodatavate tulemuste juurde kuuluvad järgmised oskused: Õpilane oskab kogetud muusikaelamusi kirjeldada suuliselt või muul looval viisil, iseloomustab muusikapala karakterit ja meeleolu. Ta eristab vokaal- ja instrumentaalmuusikat, muusikažanre, eristab kõla ja välimuse järgi eesti rahvapille (samas).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kõikides Eesti põhikoolides õpetatakse muusikat põhikooli riikliku õppekava alusel, mis sätestab, mida nii esimeses kui ka teises ja kolmandas kooliastmes õpetatakse. Riikliku õppekava viib ellu õpetaja kooli õppekava kaudu, millele tugineb õpetaja töökava. Õppekavadest tulenevalt on õppetegevuses oluline roll väärtustel, pädevustel, läbivatel teemadel ja lõimingul – nii ainesisesel, ainevaldkonnasisesel kui ka ainete vahelisel lõimingul, mis aitab õpilasel luua terviklikku maailmapilti. Õppetöö korraldamisel põhikoolis arvestatakse kooliastmega ja muusikaõppele lähenetakse osaoskuste kaudu. Muusikaõpetaja on muusika õppeaine korraldaja ja õppe planeerija ning õppekavade (PRÕK ja KÕK) elluviija, kes koostab ainekava järgides õpetaja töökava kalenderplaanina.

3. Metoodika

Magistritöö eesmärgiks on kirjeldada ja analüüsida, kuidas Montessori pedagoogika põhimõtteid kasutatakse Eesti Montessori klasside muusikaõppes I kooliastmes. Uurimisprobleemi iseloomust ja eesmärgist lähtuvalt valisin kvalitatiivse uurimisviisi. Vaatlus võimaldab olukorda kirjeldada ning intervjuu andmekogumise meetodina pakub täpsustavat teavet analüüsimiseks. Tegin intervjuud Montessori pedagoogika juhendajatega (lisa 3). Intervjuule kui uurimismeetodile lisaks kasutasin vaatlust (lisa 2).

3.1. Valim

Montessori pedagoogika praktiseerimist Eestis saab jälgida Eesti Montessori õppeasutustes, seetõttu kasutasin eesmärgipärast valimit. Valimisse kuulusid Eestis tegutsevad Montessori kooliklassid ja nende juhendajad, kes andsid nõusoleku uurimuses osalemiseks. Vaatlesin kahes koolis muusika õpetamist Montessori kooliklassides ja viisin läbi kolm intervjuud Montessori juhendajatega. Valimisse kuulumise eelduseks oli töötamine Eesti Montessori kooliklassis. Et tagada koolidele ja nende juhendajatele anonüümsus, kodeerisin nimed: Õ1, Õ2, Õ3. Koolide nimesid oma töös ei maini.

Info Eesti Montessori kooliklasside juhendajate kohta sain Eesti Montessori Ühingu kodulehelt (EMÜ, 2026). Seejärel kirjutasin Montessori kooliklasside ja EMÜ e-mailidele kirjad, milles tutvustasin oma magistritööd ning küsisin oma uurimise läbiviimise võimaluste kohta. Sain soovitusi pöörduda otse Montessori kooliklasside juhendajate poole. Pöördusin neist viie poole, kellest kolmega (Õ1, Õ2, Õ3) tegin intervjuu.

Põhjuseid, miks ma mõnes Montessori kooliklassis oma uurimust läbi viia ei saanud, on kaks. Ühes koolis oli juhendaja ebakindel muusika õpetamisel, teises kahes koolis olid Montessori kooliklassid nii värskest avatud, et need polnud veel vaatlemiseks valmis. Kuigi ma neist viimases kahes ei saanud muusikaõpet vaadelda, oli üks juhendajatest valmis andma intervjuus (Õ2). Kahe Montessori juhendajaga (Õ1 ja Õ3) oli peamiseks suhtluskanaliks *Facebook Chat* ning ühe juhendajaga (Õ2) suhtlesin e-maili teel.

Vaatlesin Montessori pedagoogika meetodeid, mida kasutati 6-10-aastaste laste õpetamisel. Samas vanuses on ka põhikooli I kooliastme õpilased. I kooliastme valisin uurimise objektiks sellepärast, et magistritöö kirjutamise alguse seisuga (2023/2024) õpetati Montessori kooliklassides vaid selles vanuses õpilasi.

Enne intervjuude läbiviimist informeerisin kõiki intervjuueeritavaid intervjuu salvestamisest ning andmete kasutamisest käesoleva magistritöö kirjutamise eesmärgil. Intervjuudega seotud andmeid, intervjuude salvestusi ja transkriptsioone, säilitan isiklikus arvutis kuni lõputöö kaitsmiseni. Pärast seda kustutan kogutud materjali.

3.2. Andmete kogumine

3.2.1. Vaatlus

Vaatlus on füüsilise maailma nähtuste ja objektide teadlik jälgimine ja uurimine meelte abil ning eesmärgipärane tähelepanekute kogumine (Sõnaveeb, 2026). Vaatlesin kahes klassiruumis. Vaatluste eesmärgiks oli jälgida, milliseid meetodeid kasutab Montessori juhendaja õpilaste muusikaõppe läbiviimisel. Samuti jälgisin seda, millised on Montessori muusikalised õppevahendid ning kuidas ja mis eesmärgil neid kasutatakse.

Vaatlused toimusid 04.11.2024, 24.03.2025 ja 16.03.2026. Käesoleva kvalitatiivse uuringu puhul kestis ühe Montessori kooliklassi vaatlus terve koolipäeva (ühes kooliklassis kell 8.45–14.45, teises kell 9.00–14.00), sest Montessori pedagoogikas saavad õpilased päeva jooksul ise valida, millises järjekorras nad oma õppetegevustega tegelevad. Muusikaõppe juurde võis õpilane päeva jooksul mitu korda tagasi pöörduda. Ka Montessori juhendaja saab päeva jooksul valida, millal ta muusikaõppe esitlusi teeb. Seetõttu otsustasin vaadelda Montessori kooliklassi terve õppepäeva vältel. Ühe Montessori kooliklassi puhul sain enne vaatluspäeva e-mailile vaatluse juhised, mille reeglid vaatasin läbi ja allkirjastas.

Vaatlus võimaldab koguda vahetut teavet. Enne vaatlust planeerisin, mida ja keda vaatlen. Vaatlesin Montessori kooliklassi juhendajat ja muusikaliste vahendite kasutamist. Jälgisin ja panin kirja, mida tegi juhendaja ning kuidas Montessori muusikalisi vahendeid kasutasid õpilased. Tegin märkmeid vaatluse käigus ja täiendasin neid kohe pärast vaatlust. Osalesin avalikustatud vaatlejana ning tõenäoliselt minu kohalolu klassi dünaamikat ei muutnud, sest Montessori juhendajate sõnul on nende klasside vaatlemine tavapärane praktika.

Vaatlusel saadud info fikseerisin vaatluspäevikusse, kuhu kirjutasin tähelepanekutest juhendaja tegevusest ja meetoditest muusika õpetamisel. Kirjutasin üles ka muusikainstrumendid ja muusika õppematerjalid, mida antud kooliklassis nägin. Jälgisin ja märkisin üles, kuidas ja millal toimus õpilaste iseseisev muusika õppimine – see on Montessori pedagoogikas muusika õppimisel kõige olulisem eesmärk.

3.2.2. Poolstruktureeritud intervjuu

Andmete kogumiseks kasutasin poolstruktureeritud intervjuud. See on intervjuu liik, kus kasutatakse ettevalmistatud intervjuukava. Samas võib intervjuu läbiviimisel muuta küsimuste järjekorda ning küsida täpsustavaid küsimusi (Lepik *et al.*, 2025).

Andmekogumise instrumendina kasutasin intervjuukava. Ettevalmistatud küsimusi ma intervjuueeritavatele tutvumiseks ei saanud, sest soovisin vahetut vestlust arendada. Küsimused olid mulle endale abiks ja meeldetuletuseks. Soovisin jätta intervjuueeritavale võimalikult suure vabaduse, et ta saaks rääkida sellest, mida ise oluliseks peab.

Kõikide uurimuses osalenud Montessori juhendajatega (Õ1, Õ2, Õ3) viisin läbi individuaalsed intervjuud, millest kaks toimusid veebikeskkonnas *Google Meet* (meet.google.com) ja üks juhendaja klassiruumis.

Intervjuukava koosneb 46 küsimusest. Esmalt kirjutasin üles kõik küsimused, mis mul tekkisid uurimusküsimuste baasil. Seejärel jagasin küsimused teemaplokkidesse: töökorraldus, muusikalised osaoskused, hindamine ja tagasiside, Montessori muusikalised vahendid, õpilaste etteasted, juhendaja esitlused ja üldised küsimused.

3.3. Andmete analüüs

Intervjuude salvestamiseks kasutasin oma telefoni ja diktofoni. Intervjuud transkribeerisin TTÜ kõnetehnoloogia labori transkribeerimise teenuse abil (Olev & Alumäe, 2024), siis toimetasin teksti, vähendades sõnade kordusi ja parandades sõnu, mida programm valesti kirjutas. Intervjuud on transkribeeritud täies mahus, kokku 29 lehekülge, koos tühikutega on transkriptsioonide kogumahuks 150344 tähemärki.

Kõik intervjuud olid ühesuguse küsimuste raamistiku ja struktuuriga, mis võimaldab saadud tulemuste võrdlemist. Küsisin täpsustavaid küsimusi, mis aitasid paremini ja sügavamalt mõista nüansse. Intervjuud kestsid 55 minutit; 57 minutit ja 1tund, 07 minutit.

Andmeid analüüsisin kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil, kasutades induktiivset ja deduktiivset sisuanalüüsi. Transkriptsioonide analüüsil kasutasin induktiivset analüüsi.

Montessori juhendajatega läbiviidud intervjuude transkriptsioonid laadisin üles QCAmapi (qcamap.org) andmeanalüüsi keskkonda. Seejärel leidsin intervjuutekstides tähenduslikud üksused, milleks olid lühemad või pikemad tekstilõigud. Igale tähenduslikule üksusele märkisin koodi ning koondasin sarnased üksused sama koodi alla. Peale kodeerimist lõin kategooriad.

Koodidest kategooria moodustamise näide.

Koodid	Kategooria
Hindamine ja tagasiside Õpetamise meetodid ja õppesisu Muusikaõppe vahendid Õpilaste esinemisvõimalused Veakontroll muusikaõppes	Õppetegevus

Tabel 1. Kategooriate moodustamise näide.

Vaatlustel nähtu fikseerimiseks kasutasin vaatluspäevikut. Vaatlusandmete analüüsiks kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi. Lugesin vaatluspäevikuid, tõstsin esile korduvad teemad ja muustrid, leidsin tähenduslikud üksused ja andsin neile koodid. Seejärel rühmitasin koodid laiemateks kategooriateks. Vaatluste tulemusi võrdlesin intervjuu tulemustega, et analüüsida tervikandmeid. Analüüsitud andmed kirjeldasin magistritöö tulemuste peatükis.

Uurijapäevik. Töö kirjutamise käigus kasutasin uurijapäevikut, mida täitsin peamiselt nendel päevadel, kui tegelesin magistritöö kirjutamisega. Päevikusse märkisin üles kerkinud küsimused ning oma mõtted, mis toetasid töö kirjutamist ning aitasid hoida tööd järje peal.

Uurimisküsimuste kategooriad koondasin tabelisse:

Peakategooria	UK 1 kategooriad	UK 2 kategooriad
Ettevalmistatud keskkond	- Õpikeskkond ja Montessori õppevahendid	- Muusika ala ja muusikaõppe vahendid
Õpilane ja juhendaja	- Liitühm ja õpilaste vanusevahe	- Montessori juhendajate muusikaline ettevalmistus - Õpilase toetamine muusikas
Õpilase iseseisvus	- Organiseeritus ja keskendumine - Iseseisvus ja valikuvõimalus	- Iseseisvus ja veakontroll muusikaõppes
Kord	- Austamine ja jagatud kohustused	
Õppetegevus	- Juhendamine ja koostöö - Hindamine ja tagasiside	- Muusika lõimimine teiste ainetega - Esitlused ja õpilaste esinemisvõimalused
Muusikaõpetus päevakavas		- Ajakava ja tööplaan
Muusikaõpetuse osaoskused		- Laulmine ja pillimäng - Muusika kuulamine ja muusikaline liikumine - Omalooming ja nummerdatud astmete kasutamine

Tabel 2. Uurimisküsimuste kategooriad

4. Tulemused

Tulemused on välja toodud uurimisküsimuste ja andmete analüüsi käigus moodustatud kategooriate kaupa. Tabelis 2 on peakategooriad, mis jagunevad alakategooriateks esimese uurimisküsimuse (UK1) ja teise uurimisküsimuse (UK2) all. Osad tabeli lahtrid on tühjaks jäetud selleks, et vältida mõttekordusi, sest mõni alakategooria vastab mõlemale uurimisküsimusele. Muusikaõpetuse osaoskused puudutavad ainult UK2t, seetõttu on UK1 all olev lahter tühi. Tulemused on esitatud intervjuude ja vaatluste analüüsi põhjal. Seisukohad on illustreeritud intervjuu näidetega.

4.1. Montessori pedagoogika

Esimese uurimisküsimuse „Kuidas rakendatakse Montessori pedagoogikat Eesti Montessori kooliklassides?“ tulemustena moodustus seitse kategooriat:

- 1) õpikeskkond ja Montessori õppevahendid;
- 2) liitühm ja õpilaste vanusevahe;
- 3) organiseeritus ja keskendumine;
- 4) iseseisvus ja valikuvõimalus;
- 5) austamine ja jagatud kohustused;
- 6) juhendamine ja koostöö;
- 7) hindamine ja tagasiside.

1) Õpikeskkond ja Montessori õppevahendid. Vaadeldud klasside õpikeskkond vastab teoorias kirjeldatud ettevalmistatud keskkonnale: ruumid on avarad ja otstarbekalt sisustatud, Montessori õppevahendid on avatud riulitel kergesti kättesaadavad. Õpilased saavad valida endale sobiva õppimise koha (nt laud, põrand, tool). Samuti saab valida, kas õppida teistega koos või minna omaette õppima (nt istuvad tihti õpilased isekeskis või koos õpetajaga põrandal, kus on palju ruumi suurte plakatite vaatamiseks ja Montessori õppevahendite kasutamiseks).

2) Liitühm ja õpilaste vanusevahe. Eri vanuses lapsed õpivad ühes klassis.

Kaheksa last on esimese klassi lapsed ja nende seas on siis kuue- ja seitsmeaastased. Ja üks laps on kolmanda klassi laps, vanuses siis üheksa ja teine neljanda klassi laps on siis vanuses 10, nii et meil on siis praegu neli erinevat vanust klassis: 6a, 7a, 9a, 10a (Õ2).

Vaadeldud Montessori kooliklassides oli üle 20 õpilase. Selles Montessori kooliklassis aga kelle juhendajaga ainult intervjuu tegin, oli sel õppeaastal vaid 10 õpilast.

3) Organiseeritus ja keskendumine. Uurimuses osalenud Eesti Montessori kooliklasse iseloomustab õpilaste keskendumine ja organiseeritus. Keskendumist soodustab töötsükli kasutamine, kord ruumis: igal vahendil on oma koht. Õpilastel ei ole probleeme õppevahendite leidmise- ja kasutamisega, sest nad teavad, kus õppevahendid käivad ja mismoodi neid kasutada. Pärast kasutamist pannakse õppevahendid oma kohale jälle tagasi.

Töötsükli ajal on ruumis vaikne, õpilased keskenduvad tööle ja lisaküsimusi enamasti ei esita. Täidetud töölehed viiakse juhendajale kontrollimiseks selleks ettenähtud kandikule (Õ1). Kooliklasside seinal on tahvel päevakava ja -ülesannetega. Osade tegevuste juurde on märgitud kellaajad ja grupid. Juhendaja tutvustab õpilastele eesolevaid ülesandeid, teemasid ja töölehti. Õpilastel on oma isiklikud sahtlid ja mapid, kus nad õppevahendeid hoiavad. Päeva jooksul tehtud tööd kannavad õpilased iga päev tööpäevikusse.

4) Iseseisvus ja valikuvõimalus. Hommikul vaatlusele saabudes märkasin, et kooli jõudnud õpilased olid juba endale klassis mõne tegevuse valinud: üks õpilane harjutas kannelt, teine luges raamatut, kolmas pani valmis flöödi. Mõni laps kuulas ja jälgis teisi enne, kui endale tegevuse valis. Pärast töötsükli algust valisid õpilased ise, kas jätkavad matemaatika töölehe täitmisega või lõpetavad mõne eelmisel nädalal poolikuks jäänud. Järgmise ülesande täitmiseks lasi juhendaja õpilastel loosida paarid, kellega koos imetajatest esitlus teha. Kõik paarid said ise valida, millise imetaja kohta uurimust teha.

Õpilased ise hoolitsevad selle eest, et neil oleks hea õppida. Ühes klassis nägin, et päike hakkas aknast sisse paistma ja segas õpilastel tahvlilt lugemist. Üks õpilane märkas seda ja läks iseseisvalt kardinat ette tõmbama.

5) Austamine ja jagatud kohustused. Vaatlustel kogesin austust inimeste ja keskkonna vastu. Näiteks esimesel vaatluspäeval avas õpilane mulle ukse ja hoidis ust lahti kuni ma klassi sisse astusin. Montessori kooliklassides peetakse tähtsaks töörahu, see tähendab, et nii juhendajad kui ka õpilased arvestavad üksteisega ja hoiavad keskendunud töömeeleolu. See väljendus kõige rohkem rahu hoidmisega klassis: räägiti vaikse häälega, juhendaja ja assistent rääkisid rahulikult ega tõstnud häält. Sellega annavad täiskasvanud lastele eeskuju.

Kui õpilane soovib juhendaja või assistendiga rääkida, samal ajal kui ta või on hõivatud, paneb õpilane talle käe õlale ja ootab, millal juhendaja või assistent talle vastab. Samamoodi

suhtutakse ka õpilastesse. Selline kokkulepe aitab klassis vältida valjuhääleseid hüüdmisi ja läbisegi rääkimist. Ühel vaatlusel nägin, kuidas õpilased oskasid oma korda oodata. Juhendaja istus laua taha õpilasega, kes vajab matemaatika ülesandega abi. Teised õpilased märkasid seda ja moodustasid juhendaja juurde järjekorra, et samuti oma küsimus esitada. Õpilased ootasid vaikselt järjekorras.

Kui keegi soovis teiste õpilastega laua juures liituda, nägi aga, et seal polnud piisavalt toole, siis tõi ta endale ise tooli ja istus laua äärde. Sellise iseseisva ja vaikse tegutsemisega austab ta kaasõpilasi, kes siis saavad oma tööd keskendunult jätkata Sarnast käitumist märkasin ka värvimisülesande lahendamise juures. Aegajalt tõusid õpilased oma kohalt püsti ja jalutasid teiste õpilaste juurde ning laenasid pliiatseid, kui need vabad olid.

Ühes kooliklassis nägin, et juhendaja kasutas tegevuste üleminekul kella helistamist. See oli signaaliks õpilastele söögipausile minekuks või kogunemiseks. Kui õpilased kella kuulsid, jätsid oma tegevuse pooleli ja pöörasid tähelepanu uuele tegevusele.

Märkasin ka, et osadel õpilastel on iga päev kindel ülesanne, näiteks kontrollib keegi ruumi temperatuuri, keegi helistab kella, keegi vastutab selle eest, et põrandad on puhtad, kellegi ülesanne on laua katmine jne. Montessori kooliklassides on kohustused õpilaste vahel jagatud. Ühes klassis katavad õpilased ise lõunasöögiks laua ja hiljem koristavad, panevad nõud nõudepesumasinasse ja pühivad laua ja põranda puhtaks. Pärast Montessori õppevahendite kasutamist panevad õpilased need tagasi oma kohale. Vaatluspäeva hommikupoolikul kontrollisid kaks õpilast taimede mulla niiskust ja seejärel kastsid neid.

6) Juhendamine ja koostöö. Vaadeldud Montessori kooliklasside juhendajad on õpilastele suuna näitajateks. Nad teevad õpilastele erinevaid teemade ja vahendite esitlusi ning lasevad siis õpilastel iseseisvalt harjutada ja õppida. Nad kasutavad suunavaid juhiseid. Näiteks pööras juhendaja õpilaste tähelepanu sellele, et mõni taim on täitsa kuiv. Sellepeale läksid õpilased taimi kastma. Ühes klassis kasutas juhendaja vaikuse ja korra meeldetuletuseks tiibeti kausi heli signaalina, et klassis on liiga valju. Heli märgates jäid õpilased vaikseks ja kuulatasid heli hajumist. Juhendajate ülesandeks on õpilastele esitluste tegemine. Esitlusi võib juhendaja vajadusel ka korrata. Näiteks andis ühel hommikul juhendaja õpilastele teada, et täna teeb ta kahepaiksete kohta uuesti esitluse. Keda eelmisel korral polnud või kes soovib uuesti kahepaiksete kohta kuulata, on oodatud esitlusele.

Vaatlusel õnnestus näha ka sellist ruumikasutust, kus üks rühm õpilasi oli inglise keele õpetajaga ja teine rühm oma juhendajaga. Need rühmad olid teineteisest piisavalt kaugel, et rääkimine kedagi ei seganud. Inglise keele rühm tegid tööd ümmarguse laua ümber, juhendajaga rühm istus põrandal ja kuulas esitlust imetajatest. Esitlust tutvustades julgustas juhendaja õpilasi kaasa rääkima ja arvamust avaldama.

Ka õpilastel on võimalik oma uuritud teema kohta teha väikeseid esitlusi oma klassikaaslastele. Näiteks lugesid õpilased hommikuringis ette oma lindude kohta tehtud töölehti. Teised kuulasid hoolega.

Montessori kooliklassidele on iseloomulik **koostöö**. Koostöö toimub tavaliselt paarides või väikestes rühmades. Vaatlusel nägin, et suur osa õpilastest õppisid koos kaaslasega, lahendasid kahekesi ülesandeid või kõndisid ruumis kõrvuti. Nägin aktiivset koostööd, kus kaks õpilast mõõtsid taimede niiskustaset, temperatuuri, kõrgust ning täitsid oma eksperimendi kohta töölehe. Üks õpilane (vanem) luges andmeid ette ja teine (noorem) pani need kirja.

Nägin, kuidas kaks õpilast kasutasid ühist õppevahendit matemaatika ülesannete lahendamisel. Õppimiseks ettevalmistavad tegevused on samuti koostöö tulemusena õpilaste vahel jagatud. Näiteks üks õpilane toob Montessori õppevahendi, teine toob vaiba ja paneb põrandale, seejärel paigutatakse õppevahend vaibale. Samamoodi toimub ülesande täitmise järel asjade tagasi viimine. Klassis toimus teisi ja ennast austav tegevus. Tänu koostööle kaasõpilaste ja juhendajaga said õpilased ühe ülesande lõpuni viies kohe järgmise kallale asuda, teisi segamata.

7) Hindamine ja tagasiside. Montessori kooliklassides numbrilist hindamist ei kasutata, juhendajate tagasiside on **sõnaline**. Õpilased saavad igapäevaselt juhendajalt tagasisidet suuliselt klassina või individuaalselt. Kirjalikult annavad juhendajad õpilastele tagasisidet läbi e-kooli (Stuudium või *Transparent classroom*). Tunnistusi saavad õpilased kaks korda aastas: talvel ja suve alguses. Tunnistusel on kirjeldatud omandatud oskused ja läbitud teemad. Montessori kooliklassides peetakse oluliseks, et õpilane viib oma tegevuse lõpuni, see kajastub ka töölehtede täitmises. Juhendajad suunavad õpilast töölehte niikaua täitma ja parandama, kuni see on korrektne.

...laps saab paberi senikaua parandamiseks tagasi, kuni tal on see õigesti tehtud (Õ1).

Intervjuudes ilmnis, et õpilased on kaasatud oma töölehtede kontrollimisse.

Kui meil on mingid ülesanded, et me kirjutame midagi ülesse või millega pidime töötama, siis vaatame koos õpilasega üle selle. Ma ei võta seda endale üksi, vaid vaatan temaga koos (Õ3).

Tagasiside andmises ei osale mitte ainult juhendajad, vaid ka õpilased ise. Näiteks töölehtede kontrollimisel märkavad ja parandavad õpilased ise oma vigu või kasutab juhendaja kaasõpilase abi teiste töö kontrollimisel.

Ja võib ka teine õpilane aidata (...) ma tean, ta mõistab seda teemat, siis ma olen lubanud ka temal kontrollida teiste töid (Õ3).

Õpilaste ja juhendaja vahel toimuvad regulaarsed vestlused, mille eesmärgiks on tagasi vaadata õpilase tegevusele, selgitada välja tugevused ja nõrkused ning lasta õpilasel juhendaja suunamisel uued eesmärgid seada. Isiklikust kirjavahetusest (09.04.26):

Juhendajaga vestlused toimuvad üle nädala kui juhendaja suunab küsimustega õpilast oma õppimist reflekteerima (Õ3).

4.2. Montessori pedagoogika muusikaõppes

Teise uurimisküsimuse „Kuidas kasutatakse Montessori pedagoogika meetodeid põhikooli I kooliastme muusikaõppes Eesti Montessori kooliklassides?“ tulemuste alla moodustus 10 kategooriat:

- 1) muusika ala ja muusikaõppe vahendid;
- 2) Montessori juhendajate muusikaline ettevalmistus;
- 3) õpilase toetamine muusikas;
- 4) iseseisvus ja veakontroll muusikas;
- 5) muusika lõimimine teiste ainetega;
- 6) esitlused ja õpilaste esinemisvõimalused;
- 7) ajakava ja tööplaan;
- 8) laulmine ja pillimäng;
- 9) muusika kuulamine ja muusikaline liikumine;
- 10) omalooming ja nummerdatud astmete kasutamine.

1) Muusika ala ja muusikaõppe vahendid. Kooliklassides on eri õppeainete õppevahendid paigutatud eraldi aladele. Õppevahendid on süsteemselt paigutatud. Muusika ala on ette valmistatud nii, et see ei segaks teiste õppimist: ala asub ruumi kaugemas osas. Muusika alasse on valitud maheda kõla, pehme ja meeldiva tämbri pillid.

Peamine muusikavahend on Montessori kõlaplaadid. Mõnes klassis kasutatakse ka ksülofoni ja eraldi liigutatavaid metallplaate. Klassides on klaver, mõnes ka ksülofon ja kannel, plokkflöödid, marakad, kuljused või tamburiin. Kirjeldan üht muusika ala: akna juures riulil on Montessori kõlaplaadid, nende all, avatud riulis pillid: käsitrumm, triangel, agoogo ja marakad, riuli alumises osas muusikateemalised raamatud ja laulunoodid, nummerdatud astmetega muusikanoodid ja suurte ruutudega lehed, kuhu saab numbritega omaloodud muusikat kirja panna.

Muusika alal saab valida ka helita tegevusi, näiteks pilli- ja sobitamiskaarte või rütmiharjutustega lehti. Sobitamiskaartide seas on rütmivältuste, noodisümbolite ja nende nimetuste, kestvuse kokku viimise harjutusi. Pillikaartidel on muusikainstrumendi pilt ja jutt selle pilli ja tema pillirühma

Montessori juhendajad kasutavad laulurepertuaari valikul Muusikamaa õpikuid, kuid otsivad ka mujalt õpilastele sobivaid laule.

Mulle meeldib see, et ma ei ole piiratud ühe õpikuga, (...) praegu on nii, et ma vaatan täpselt vastavalt sellele, kuidas mulle tundub, mis võiks klassile hea olla.

Ühes Montessori kooliklassis on muusika alale lisaks muusikaklass, kus käiakse kogu klassiga. Seal on istumiseks suur vaip, piisavalt ruumi liikumisülesanneteks, meloodiapillid, nt plaatpillid ja Montessori kellad. Avariitulitel on erinevad rütmipillid, mida kasutatakse kogu klassiga koosmusitseerimisel. Muusika ala, mis on teiste ainetega samas ruumis, on mõeldud üksi või väikeses rühmas tegutsemiseks. Nägin, et enamasti mängis pilli korraka üks õpilane.

2) Montessori juhendajate muusikaline ettevalmistus. Selleks, et töötada Montessori kooliklassis algklasside juhendajana, peab läbima AMI 6-12 juhendajakoolituse, kus õpitakse eri valdkondade teooriat, Montessori õppevahendite kasutamist ja esitluste tegemist. Isiklikus kirjavahetuses ja vestlustes Eesti Montessori kooliklasside juhendajatega selgus, et muusika õpetamise valdkonnas õpitakse Montessori kõlaplaatide ja kellade esitlemist, mängimist ja rütmipillide kasutamist, samuti relatiivsete astmete noodisüsteemi, pärimusmuusika rolli olulisust ning vaikuse- ja kuulamismänge. Üks juhendaja jagas oma positiivset kogemust AMI koolituselt:

Minu koolitusel oli juhendaja väga musikaalne ja toetav: „Kõik, kes räägivad – laulavad“. Ta tegi meile ka muusikaeksami. Ta tahtis, et sa oskaksid lõimida kõiki aineid muusikaga. Et muusika on oluline ja ei jääks tahaplaanile. Et ta oleks klassis kindlasti olemas, mitte kuskil nurga taga või teises ruumis (Õ3).

Mõnel Montessori juhendajal on muusikaline haridus või isiklik kogemus, mis toetab muusika õpetamist. Isiklikus kirjavahetuses (Õ1, 09.05.26) kinnitas teine Montessori juhendaja, et osades Montessori kooliklassides annab kord nädalas muusikatundi muusikaõpetaja. Ta kirjutas, et seda varianti eelistavad mõned juhendajad, kellel puudub muusikaline haridus .

Eesti Montessori kooliklasside juhendajad teevad omavahel koostööd, et luua ühine arusaam sellest, kuidas siduda Montessori meetodit ja Eesti riiklike õppekavade muusika ainekavas ettenähtud teemasid ja õpiväljundeid ning tõsta juhendajate enesekindlust muusika õpetamisel. Näiteks toimus 2025. aasta suvel Montessori juhendajatele koolitus, mille viis läbi muusika haridusega juhendaja, kes tõi välja olulised kohad Eesti muusikaõpetuses ning jagas oma kogemusi Montessori kooliklassis töötamisel.

Ma teen nüüd augustis ise teistele Montessori õpetajatele koolituse (...), me saame kokku ja vaatame koos üle, et ei tekiks kellelgi seda tunned, et: „Oi, muusikat ma küll ei oska õpetada“. Tegelikult on väga palju asju, mida õpetaja saab teha. Tuleb lihtsalt koos üle vaadata (Õ1).

Intervjuus, mis toimus pärast mainitud koolitust, kiitis üks Montessori juhendaja koolitajat:
Kuna see õpetaja on varasemalt ka olnud ise muusikaõpetaja, siis temal on kindel visioon, kuidas ta oma tunde teeb. Ma arvan, et ta teeb päris toredalt. Ta on meile andnud väikese muusika sissejuhatuse, ta tegi väga lähedalt „muusikamaja“ seletuse meile, et kuidas me võiksime ka võibolla teha (Õ2).

3) Õpilase toetamine muusikas. Kui õpilast huvitab mõni muusika teema, siis võib ta teha selle kohta uurimuse ja seda klassis esitleda. Kui Montessori juhendaja näeb, et õpilane on edasi jõudnud, saab ta teha õpilasele eraldi esitluse järgmise muusika teema kohta. Kui õpilasel on muusika õppimisega raskusi, toetab juhendaja teda esitluse kordamisega või sellega, et muudab õppimise põnevamaks, toetudes lapse huvidele. Tänu sellele, et Montessori klassis saab õpilane valida, millega tegeleb, on muusikast enam huvitatud õpilasel võimalik rohkem aega pühendada muusikale, näiteks pillimängule. Ettevalmistatud keskkond toetab tema huvi.

Montessori kooliklassides vaatlevad juhendajad õpilasi ja kui märkavad, et mõnel lapsel on suurem muusikahuvi, siis annavad tagasisidet lapsevanemale ja soovivad õpilasel muusikaringis osaleda. Muusikast mittehuvitunud või pillimängimist kartva õpilase toetamiseks on juhendajatel välja kujunenud oma julgustusmeetodid.

(...) ma proovin individuaalselt läheneda talle. Kui ma tean, mis tema huvid on, siis proovin siduda tema huvidega. Midagi muusikas ikka on, mis talle meeldib (Õ3).

Kui ma näen, et õpilane kasutab vahendit valesti või kui tal on raske, siis ma teen uuesti esitluse või kutsun ta sellele esitlusele (Õ3).

Montessori kooliklassides ei sunnita õpilasi osalema üheski tegevustes, kui see on õpilasele oluliselt ebamugav.

Sellist sundust ei ole, et kõik peavad näiteks liikuma või tantsima, see laps võib vabalt jääda kõrvalvaatajaks või lihtsalt seista paigal, kui ta soovib (Õ2).

Pillimängimise hirmust ülesaamiseks toetab juhendaja õpilast tema kõrval olles ja sõnadega julgustades.

Kui ta ei ole selle vahendiga sõbraks saanud või tal ei ole mugav, ta ei vali seda miskipärast, siis ma teen temaga koos. Ja toetan seda, et ta saaks eduelamuse, et ta suudab, ta on võimeline ja ma usun, et ta suudab, ma usun, et igäiks suudab (Õ3).

Montessori pedagoogikas ei ütle juhendaja õpilasele, et õpilane on teinud vea. Ta suunab õpilast ise oma viga märkama ja parandama.

Keegi ei tule ütlema, et sa teed midagi nagu valesti (...), mis siis meelest ära läks (...), vaatame selle siis uuesti üle (Õ2).

Üks juhendajatest kirjeldas ka seda, et jälgib, et pillimäng teisi ei häiriks.

Me oleme lapsi suunanud selliselt, et kui keegi teeb väga sügavat tööd, siis: „Ära väga kõvasti sinna klimberdama mine, tee siis vaikselt. “Aga meil on ka mürasummutusklapid klassis, et siis me oleme lastele öelnud, et pane siis klapid pähe, kui segab (Õ2).

Kui juhendaja moodustab õpilastest rühma, siis arvestab sellega, millised lapsed omavahel paremini koostööd teevad.

Rühmad ma panen kokku tavaliselt selle järgi, et kuidas ma näen, missugused lapsed omavahel klapiivad. Kui mul on näiteks võõrkeelne laps selles rühmas, siis ma valin sellesse rühma kannatlikumad lapsed, kes võibolla jõuavad ära oodata, kuni ma talle ka vahepeal tõlgin (Õ1).

4) Iseseisvus ja veakontroll muusikaõppes. Montessori muusikaõppes on eesmärgiks õpilaste iseseisev musitseerimine. Juba esimeses klassis mängitakse heliredeleid ja õpetatakse muusika kirja panemist, et suurendada iseseisvust. Sama toetab Montessori muusika vahendite ülesehitus, mis rajaneb helide kuulamisele ja nende eristamisele ning veakontrolliks ongi kuulamise kaudu vea leidmine (vt lisa 1).

Õpilastel on võimalik oma tööd kontrollida kontroll-lehti kasutades.

Neil on olemas kontroll-lehed, kust saab vaadata, kuidas näiteks jo, le, mi astmetrepp läheb. Kui ta proovib panna kokku käemärgi selle nimetusega ja panna astmetreppi ta ka ära, siis ta saab pärast vaadata, et mis see õige vastus on (Õ3).

Veakontrolliks võib olla juhendaja, assistent või klassikaaslased, kes annavad tagasisidet. Vaatlusel nägin, kuidas töösükli käigus õpilased muusikaga iseseisvalt tegelesid. Nad võivad üksi või kaaslasega minna kõlaplaatide juurde endale sobival ajal. Üks õpilane veetis kõlaplaatide juures umbes viis minutit, mille jooksul harjutas enda improviseeritud meloodiat ja pani selle paberile kirja. Pärast tulid kõlaplaatide juurde kaks õpilast, kes kordamööda mängisid duurihelirida (vaatlus, 16.03.26).

5) Muusika lõiming teiste ainetega. Montessori juhendajad, nagu üldhariduskooli õpetajadki, lõimivad muusikat teiste õppeainetega, kuid lähtuvalt Montessori pedagoogika põhimõtetest. Näiteks kui klassis oli teemaks taimed, siis muusikas tegid kaks õpilast esitluse helirea mängimisest ja iga sammuga, mis heli kõrgemaks muutus, oli illustreerivaks jutuks taime kasvamine pikemaks ja kõrgemaks. Kui heliredel laskus, siis oli jutus sügis tulnud ja lõpuks talv, millega koos heli muutus taas madalaks (Õ3). „Montessoris pead sa igat ainet kõikide teiste ainetega oskama lõimida“ (Õ2).

Muusika lõimingu näiteid vaatlustelt:

1. Keel. Juhendaja kordab õpilastega tähestikku. Tähestikku loetakse peast ja kogu klassiga koos. Seejärel lauldakse „Tähestiku laulu“ (04.11.2026).
2. Matemaatika. Juhendaja mängib Montessori kelladel ette diatoonilise helirea, õpilased vastavad iga heli kuulamise järel, kas helide intervall kaugus on pool- või täistoon. Räägitakse helide harmoonilisest kõlast ja õpetaja seostab selle Pythagorase avastusega, et helide omavahelisel harmoonilisel kõlal on seos arvudega (16.03.2026).
3. Loodus. Lindude liikide õppimisega lõimitult kasutas juhendaja muusikalises tegevuses linnuteemalist laulu ning laulumängu (24.03.25).

Muusika lõimingu näited intervjuudes ja kirjavahetuses:

1. Loodus.

(...) kui meil oli teemaks putukad, rääkisime lastega selgrootutest ja putukatest, siis ma võtsin Mari Jürjensi laulu „Putukamäng“ ja tegin sellega seoses ka veel harjutuse, kus nad leidsid tekstist üles sõnarütmid (...), ühendasin nagu mitu teemat siis kokku selle lauluga seoses (Õ1).

2. Ajalugu.

Näiteks kui kellelegi meeldivad natukenegi need ajaloolised sõjad (...), siis tuleb ikkagi mingist riigist mõni helilooja meelde või et ajas rännata ja ette kujutada (...)(Õ3).

3. Aineteülene (kultuur; matemaatika, füüsika, inimeseõpetus).

„Suurtes lugudes“ pole muusika otseselt kirjas, aga juhendajad saavad teemasid lõimida (Õ3, 04.04.26, kirjavahetus). Näiteks esimeses loos („Universumi ja Maa tekkimine“) õpitakse heli kui füüsikalist nähtust. Õpilased tutvuvad helilaine ja selle omadustega, pillikeele pikkuse ja heli seosega, tehakse katset, kus kasutatakse vee eri nivooga täidetud pokaale. Teises loos („Elu teke“) seostatakse elu rütmi muusika rütmidega. Räägitakse vajadusest luua korrapäraseid rütme, näiteks sellest, kuidas lapsevanemad avastasid, et beebidele mõjub rahustavalt rütmiline kussutamine ja ema hääl. Kolmandas loos („Inimese tulek“) pööratakse tähelepanu muusikale kui kultuurilisele nähtusele. Neljanda loo („Kirjakeele areng“) seos muusikaga väljendub noodikirjas ning viies lugu („Numbrite areng“) seob muusika matemaatilise mõistmisega, nt taktimõõt, tempo, kordused, intervallid.

6) Esitlused ja õpilaste esinemisvõimalused. Päeva jooksul teeb Montessori juhendaja erinevaid esitlusi. Nagu ka teiste ainete esitluste puhul, kutsub juhendaja muusika õppevahendi või teema esitluseks kokku kolmest kuni neljast õpilastest koosneva rühma. Pärast esitlust võib õpilane iseseisvalt õppevahendiga harjutama ja avastama jääda.

Uurimuses osalenud Eesti Montessori kooliklassides saavad õpilased esinemiskogemuse publikuga peamiselt jõulu- ja kevadkontserdil. Väiksemad esinemised (nt isadepäeva, emadepäeva kontsert) toimuvad lastevanematele oma klassiruumis. Kooli aulas toimuvad suuremad üritused, kus lisaks Montessori kooliklassile esinevad ka teised klassid. Kevadkontsert toimus mitme Montessori kooliklassi koostöona, kus iga klass esitles oma kava, kus iga klass esitas laulmisest, pillimängust ja luuletustest kava.

7) Ajakava ja tööplaan. Montessori juhendaja saab valida millal, mis päeval ja kui pikalt muusikaõppega tegeleda. Ta järgib PRÕKi tunnijaotuse kava mahtu ja jagab selle muusikalisteks tegevusteks nädalas.

Ma vaatan õppekava järgi, et millistesse päevadesse ma mida lisada saan või milliseid laule me võiksime teha (Õ2)

Juhendajad püüavad jälgida, et iga päev oleks mõni muusikaline tegevus.

Ma proovin nii, et (...)midagi sellist, mis meenutaks vähemalt ühte muusika osa, olgu see siis muusiku tutvustus või (...) laul, et lapsed vähemalt saaks korra päevas ikka muusikaga kokku (Õ2).

Ühes Montessori kooliklassis on lisaks igapäevasele iseseisvale muusikategevusele kokku lepitud kindel aeg muusikatunni jaoks.

Esmaspäeval ja kolmapäeval on muusikatunnid, et siis me oleme ühiselt (Õ3).

Montessori juhendaja võib muusikaõpet läbi viia ka üldõppe raames.

Aga minul on siis see üldõpetuse osa. Ja üldiselt on umbes niimoodi, et kaks korda nädalas ma kogun lapsed kokku selleks, et me teeme koos laulmist ja mingisuguseid plaksutamise rütmiharjutusi, sõnarütme (...). Mõni päev tundub, et nad tahavad rohkem teha mingisuguseid liikumisi ja siis lähebki 45 minutit ära. Aga enamasti see selline koos laulmise ja musitseerimise aeg jääb sinna 25 kuni 30 minutit (Õ1).

Ülejäänud aeg kulub nädala peale jaotatud iseseisvatele muusikalistele tegevustele.

Ja siis see ülejäänud (...), 15 kuni 20 minutit, mis jääb üle, (...) see jagunebki selleks, et kui lapsed käivad siis omaette näiteks enda plaatpillidega mängimas, kui ma olen teinud neile esitlused, vahel jäävad neile ka sellised töölehed teha, mida nad nädala jooksul siis lõpetavad, astmeharjutustega või millegi sellisega (Õ1).

8) Laulmine ja pillimäng. Laulmist õpetatakse üldjuhul kogu klassile üheaegselt, toetades seeläbi ühislaulmise kogemust ja kollektiivset musitseerimist. Laulu õpetamisel tutvustab juhendaja kõigepealt õpilastele laulu ja siis hakatakse seda õppima fraaside kaupa. Juhendaja laulab ette, õpilased kordavad. Seejärel lauldakse juba pikemaid laululõike ning lõpuks lisatakse muusikasaade.

Laulmist lõimitakse erinevate teemadega. Vaatluspäeval (04.11.24) ühes Eesti Montessori kooliklassis oli nädalateemaks sõnade silbitamine, mida integreeriti ka muusikategevusse. Enne uue laulu õppimist lugesid õpilased koos juhendajaga laulusalmi, pöörates tähelepanu sõnade silbilisele jaotusele ning plaksutades samaaegselt sõnarütme.

Duuri ja molli lugudega (vrd „Suured lood“ p 5) õpetatakse relatiivseid astmeid, duuri ja molli helilaadi muinasjutuliste lugude jutustamise kaudu. Need lood on illustratiivsed ja kinnistavad õpilastes läbi muinasjutu astmete asukohti, värve, astmete rolle. Õpilastele kinnistub, et duur on JO-helirida ja rõõmsameelse kõlaga ning moll on RA-helirida ning kurvameelse kõlaga. Ühes Montessori kooliklassis õpitakse seda juba esimesel aastal (Õ1, kirjavahetus).

Üheks Montessori kooliklassi muusikaõppe eripäraks on relatiivsete astmete õpetamise korraldus. Kui tavapäraselt käsitletakse muusikalist kirjaoskust kogu klassiga üheaegselt, siis vaadeldud Montessori klassis toimus astmete õpetamine väiksemates rühmades (vaatluspäevik, 04.11.24).

Õppetegevus toimus põrandal ringis istudes. Õpilased ja juhendaja istusid vastamisi, mis võimaldas vahetut kontakti ja individuaalset juhendamist. Harjutati relatiivsete astmete laulmist koos vastavate käemärkidega, pöörates tähelepanu nii intonatsioonitäpsusele kui ka astmetevaheliste seoste tajumisele (vaatluspäevik, 04.11.24).

Pillimängu õpetamine toimub sarnaselt laulmise õpetamisega. Kasutatakse samu meetodilisi võtteid. Näiteks toimus 04.11.24 pilliõppe tegevus põrandal ringis istudes. Juhendaja kasutas kahte visuaalselt sarnast plaatpilli, demonstreeris nende kõla ning suunas märkama kõlade erinevust. Selline võrdlev lähenemine toetab kuulmisoskuse arengut ning helikõrguste teadlikku eristamist. Seejärel demonstreeris juhendaja mängutehnikat ning iga õpilane sai iseseisvalt proovida. Edasi tutvustati helirea mängimist, mida õpilased harjutasid kordamööda. Järgmise sammuna suunas juhendaja õpilasi kasutama rütmistatud ja nummerdatud noodilehte, mis võimaldab seostada visuaalse noodikõrguse konkreetse helikõrgusega, ning harjutama lihtsa meloodia mängimist. Juhendaja tuletas õpilastele meelde, et korraga võib pilli mängida vaid üks õpilane, samal ajal, kui teised tegelevad muu õpitegevusega (vaatluspäevik).

Montessori kellad ja kõlaplaadid võimaldavad teha helide ritta seadmise harjutust (vt lisa 1). Harjutuse käigus segatakse helitekitajad omavahel nii, et õpilasel tuleb kuulmise järgi helid õigesse järjekorda seada. Helide eristamisel saab õpilane kasutada ainult oma kuulmist (Õ3).

9) Muusika kuulamine ja muusikaline liikumine. Ühes Eesti Montessori kooliklassis kuulatakse muusikat teiste tegevuste taustal. Tavaliselt on see ühe helilooja muusika, mida kuulatakse terve nädala vältel. Sama helilooja kohta teeb juhendaja tutvustuse ja õpilased saavad iseseisvalt lugeda samateemalist raamatut (vaatluspäevik, 16.03.26).

Muusika kuulamine on sageli seotud liikumisega koos teiste ülesannetega. Näiteks palutakse muusika meetrumit kaasa plaksutada või meetrumi rütmis kõndida. Üks Montessori juhendaja (Õ1) tõi välja erinevaid harjutusi muusika kuulamise juures: juhendaja valis laulu, milles on esindatud nais- ja meeshääli. Kui laulis naine, pidid õpilased kõndima edaspidi, kui mees, tagurpidi ning kui mees ja naine laulsid koos, pidid õpilased seisma jääma ja jalgu tõstmata tantsima.

Muusikaga lõimitakse ja joonistamist. Õpilaste ülesandeks on muusikat kuulata ja selle meeleolu või temaatikat oma joonistuses väljendada (Õ1,Õ2,Õ3).

Teise muusika ja liikumise koostegevuse näiteks on vaatlusel nähtud hommikune tervitus. Päeva esimesel poolel moodustasid õpilased koos juhendajaga suure ringi ning laulsid tervituslaulu „Tere, taevas, tere, maa“. Laulule lisati lihtsad liigutused, mida õpilased tegid juhendaja eeskujul kaasa (vaatluspäevik, 04.11.24).

10) Omalooming ja nummerdatud astmete kasutamine. Õpilastele antakse teadmised ja vahendid, mis lubavad muusikat mängida ja kirja panna juba enne, kui nad teavad täpselt kõiki noodinimesid ja oskavad neid noodijoonestikule kirjutada. Noodinimede asemel kasutatakse Montessori kooliklassides numbreid, mistõttu saavad õpilased numbrite järgi muusikat esitada ja luua. Montessori kooliklassi vaatlusel nägin, kuidas õpilased mängisid kõlaplaatidel harjutusi, mida nad noodipaberilt vaatasid. Üks õpilane tegeles oma muusika üles kirjutamisega. Esialgu mängis ta mitu korda ühte viisijuppi kõlaplaatidel, seejärel pani selle kirja (vaatluspäevik, 16.03.26).

Kokkuvõttes selgus uurimistulemustest, et Eesti Montessori kooliklassides rakendatakse Montessori pedagoogika põhimõtteid ja meetodeid üldises õppekorralduses kui ka muusikaõppes. Vaadeldud klassiruumes iseloomustasid ettevalmistatud keskkond, õpilaste iseseisvus, organiseeritus, valikuvõimalused ja rahulik ning koostööine õhkkond. Õpilastele antakse võimalus õppida oma tempos, teha valikuid ning võtta vastutust oma õppimise ja ühise õppekeskkonna eest.

Muusikaõppes väljendusid Montessori pedagoogika põhimõtted ja meetodid õppevahendite süsteemses kasutamises, väikestes rühmades toimuvates esitlustes, õpilaste iseseisvas ja teistega koos musitseerimises, omaloomingus ning muusika lõimimises teiste õppeainetega. Muusikaõppes pööratakse erilist tähelepanu kuulmistaju ja eneseväljenduse arendamisele. Töö tulemused kinnitasid, et Montessori pedagoogika ja meetodid loovad muusikaõppes keskkonna, kus õpilasel on võimalik kogeda õppimist aktiivse, avastusliku ja individuaalse protsessina, mille keskmes on õpilase areng, huvi ja loovus.

5. Arutelu

Magistritöö eesmärk oli kirjeldada ja analüüsida, kuidas Montessori pedagoogika põhimõtteid kasutatakse Eesti Montessori klasside muusikaõppes I kooliastmes. Tulemused näitasid, et Montessori pedagoogika põhimõtted ja meetodid avalduvad klassiruumi füüsilises keskkonnas, õppimise korralduses ning juhendaja ja õpilase vahelises suhtluses.

Uurimise tulemused kinnitavad Montessori teoreetilisi lähtekohti ettevalmistatud keskkonna olulisusest. Vaadeldud kooliklassides olid Montessori õppevahendid süsteemselt paigutatud ja õpilastele kättesaadavad, mis võimaldas neil iseseisvaid valikuid teha ning võtta vastutust oma õppimise eest. Sarnaseid järeldusi on varasemalt toonud välja ka Montessori pedagoogika käsitlused, mille järgi peab keskkond toetama lapse autonoomiat ja sisemist motivatsiooni (Lillard, 2005). Ettevalmistatud keskkond väljendus õppevahendite ja organiseeritud klassiruumi kõrval ka üldises rahulikus õhkkonnas ja keskendumist võimaldavates töötsüklites, mis toetab õpilaste iseseisvat õppetegevust.

Tulemused näitasid, et õpilased said valida nii õppetegevusi, töövahendeid kui ka õppimise viisi ja kohta. Samas ilmnes, et täielik vabadus ei tähenda piiride puudumist – klassis toimusid selged kokkulepped ja rutiin, mis aitasid säilitada töörahu ja organiseeritust (Rang, 2025).

Oluliseks tulemuseks kujunes ka austava ja koostöise õhkkonna olemasolu Eesti Montessori kooliklassides. Õpilaste käitumises väljendus tähelepanelikkus nii klassikaaslaste kui ka ümbritseva keskkonna suhtes. Töörahu hoidmine, rahuliku häälega suhtlemine ja ühiste kohustuste jagamine olid igapäevase õppekorralduse loomulik osa. Intervjuudes räägitu ja vaatlustel nähtu kinnitas, et Montessori pedagoogika ei keskendu ainult akadeemiliste teadmiste omandamisele, vaid väärtustab ka sotsiaalsete ja igapäevaoskuste, vastutustunde, eneseregulatsiooni, loovuse ja eneseväljenduse arengut. Samuti kinnitas M. Rangi uurimus, et Montessori klassiruumides esinesid kõik kõrge eneseregulatsiooniga klassiruumi tunnused.

Eesti Montessori kooliklasside I kooliastme muusikaõppe uurimise tulemused näitasid, et Montessori pedagoogika põhimõtted ja meetodid kanduvad üle ka muusika valdkonda. Siin on oluline koht iseseisval õppimisel, väikestes rühmades toimuvatel esitlustel, Montessori muusikavahenditel ning praktilisel tegevusel (Montessori, 2020). Õpilased tegelesid muusikaga individuaalselt või koos kaaslastega ning said valida sobiva aja õppimiseks. Selline korraldus erineb üldhariduskooli tavapärasest muusikatunni ülesehitusest, kus klass õpib enamasti koos ja sama teemat. Montessori kooliklassi õpilased mängivad tavaliselt pilli üksi, sest mitme pilliga

korruga mängimine võib segada teiste õpilaste tööd, kuid teatud olukordades mängitakse koos. Koosmängimine, kooslaulmine, muusikaline liikumine ja rütmide plaksutamine on Montessori kooliklassides eriline, sest siis saavad tegevusest korruga osa võtta kõik õpilased. Käesoleva uurimise põhjal võib järeldada, et Montessori pedagoogika kasutamine võimaldab rohkem diferentseerimist ja lähtumist õpilase valmisolekust ja huvist .

Tulemustes kerkis esile üks Montessori muusikaõppe eripära – nummerdatud astmete süsteemi ja improvisatsioonilise lähenemise kasutamine. Õpilased saavad musitseerida ja omaloominguga tegeleda juba enne traditsioonilise noodikirja omandamist. See võib toetada loovust ja leevendada eksimise hirmu, kuna tähelepanu keskendub muusika kogemisele ja avastamisele. Samuti ilmnes, et muusikaõppes peetakse oluliseks kuulmisoskuse arendamist ja heli teadlikku tajumist, mis on kooskõlas Montessori pedagoogika sensoorse õppimise põhimõtetega . Montessori pedagoogikas on kasutusel sellised Montessori muusikainstrumendid, millele pole märgitud noodinimesid, mis aitaksid üksnes peale vaadates aru saada kõla erinevustest. Nende instrumentide kõla erinevusi saab eristada vaid kuulmisega (Montessori, 2020).

Tulemused näitasid, et muusikaõpet lõimitakse teiste õppeainetega loomulikul viisil. Loodi seoseid muusika ja keele, matemaatika, füüsika, ajaloo jt ainete vahel. Selline lõimitud lähenemine toetab tervikliku maailmapildi kujunemist. Eriti ilmnes see „suurte lugude“ käsitluses, kus muusika seoti universumi tekke, matemaatiliste seaduspärasuste kui ka kultuurilise arenguga. Montessori pedagoogikas käsitletakse muusikat osana laiemast õpikogemusest, mitte eraldiseisva õppeainena.

Juhendajate kirjelduste põhjal võib järeldada, et kuigi AMI juhendajakoolitus annab baastadmised Montessori muusikaõppest, sõltub juhendajate enesekindlus ja muusikaõppe mitmekesisus sageli nende varasemast muusikalisest kogemusest või täiendkoolitusest. Tulemused näitasid, et Eesti Montessori juhendajad teevad omavahel koostööd.

Käesoleval töö on ka piiranguid. Uurimus viidi läbi väikese valimiga ning tulemused põhinevad konkreetsete Montessori kooliklasside vaatlustel ja juhendajate intervjuudel. Seetõttu ei saa teha üldistusi kõikide Eesti Montessori kooliklasside kohta. Edasistes uuringutes võiks rohkem tähelepanu pöörata õpilaste perspektiivile ning võrrelda Montessori kooliklasside muusikaõpet üldhariduskoolide muusikaõppega. Üheks uurimissuunaks võiks olla see, kuidas mõjutab Montessori pedagoogika põhimõtete ja meetodite kasutamine muusikaõppes õpilaste pikaajalist muusikalist arengut ja motivatsiooni.

Kokkuvõttes võib öelda, et Montessori pedagoogika põhimõtete kasutamine pakub paindlikku ja õppijakeskset muusikaõpet, kus on olulisel kohal õpilase aktiivsus eneseregulatsioon ja individuaalne areng.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Anželika Niitla

/allkirjastatud digitaalselt/

14.05.2026

Kasutatud allikad

- Association Montessori Internationale [AMI]. (2025). *Glossary of Montessori Terms*.
<https://montessori-ami.org/resource-library/facts/glossary-montessori-terms>
- Association Montessori Internationale [AMI]. (2025). *Cosmic Education*.
<https://montessori-ami.org/trainingvoices/cosmic-education>
- American Montessori Society [AMS]. (2026). *5 Core Components of Montessori Education*.
<https://amshq.org/the-ams-difference/core-components-of-montessori/>
- Dansereau, D. R. & Wyman B. M. (2020). *A Child-Directed Music Curriculum in the Montessori Classroom: Results of a Critical Participatory Action Research Study*
- Davies, S., Uzodike, J. (2024). *Montessori laps*. Workman Publishing.
- Eesti Montessori Instituut [EMI]. (2026). *Montessori 6-12 juhendajakoolitus stardib 18. novembril 2024!* <https://mariamontessori.ee/ami-6-12-juhendajakoolitus>
- Eesti Montessori Ühing [EMÜ]. (2026). e-kirjavahetus
- Eesti Montessori Ühing [EMÜ]. (2024). *Vastuvõtt Keila kooliklassi on avatud!*
<https://www.montessorieesti.ee/vastuvott-keila-kooliklassi-on-avatud/>
- Eesti Montessori Ühing [EMÜ]. (2018). *Ettevalmistatud keskkond*.
<https://vana.montessorieesti.ee/et/montessori/pedagoogika/ettevalmistatud-keskkond>
- Gümnaasiumi riiklik õppekava [GRÕK]. (2026). <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014021>
- Haridus- ja teadusministeerium [HTM]. (2026). <https://www.hm.ee/>
- Isaacs, B. (2007). *Bringing the Montessori Approach to Your Early Years Practice*. Routledge.
- Johnson, M. (2021). *Making Music in Montessori*. Rowman & Littlefield.
- Kersna, L., Lepp, L., Pedaste, M., & Laak, K.-J. (2025). *Supporting self-regulated learning in primary education: Insights from a Montessori classroom*. [doktoritöö, Tartu Ülikool].
 Frontiers in Education. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1594556>
- Kiilu, K. & Sepp, A. (2014). *Muusikaõpetuse didaktika: valik artikleid*. Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia.
- Knoxville Montessori Kool (2022). *Music the Montessori Way*.
<https://www.knoxvillemontessori.org/music-the-montessori-way>
- Laure, M. (2023). Identifying challenges and opportunities for the future of Montessori music Education. *Teaching for the Future in Early Childhood Education*, 95-116. University of Maribor Press.

- https://www.researchgate.net/publication/370224433_Identifying_challenges_and_opportunities_for_the_future_of_Montessori_music_education
https://www.researchgate.net/publication/370224433_Identifying_challenges_and_opportunities_for_the_future_of_Montessori_music_education
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2025). *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <http://samm.ut.ee/intervjuu>
- Lillard, A. S. (2005). *Montessori: The Science behind the genius*. Oxford University Press.
<https://montessorischoolalmeria.es/wp-content/uploads/2021/05/montessori-science-behind-genius.pdf>
- Läänemets, U. (2021). *Ratio Studiorum*. Tallinn: Avita.
- Maccheroni, A., & Montessori, M. (2020). II The Notes of the Scales. comp. Werner Andrews, S. *The Montessori Approach to Music* (1k114-142). *The Montessori Series* (Vol 23). Amsterdam: Montessori-Pierson Publishing Company
- Madise, I. (1992). *Montessori pedagoogika*. Harjumaa Hariduse Arenduskeskus.
- Marshall, C. (2017). Montessori education: a review of the evidence base. *Science of Learning*, doi:10.1038/s41539-017-0012-7
- Meister, I. (1994). *Avastagem laps*. Kirjastus: Valgus.
- Montessori for Everyone. (2026). *The Five Great Lessons*.
https://montessoriforeveryone.com/The-Five-Great-Lessons_ep_66-1.html
- Montessori, M. (2008). From Childhood to Adolescence. *The Montessori Series* (Vol. 12). Amsterdam: Montessori-Pierson Publishing Company.
- Montessori, M. (2020). The Montessori Approach to Music. comp. Werner Andrews, S. *The Montessori Series* (Vol 23). Amsterdam: Montessori-Pierson Publishing Company
- Montessori Portal. (2024). *Walking on the Line*. <https://montessori-portal.com/montessori-activities/practical-life/control-movement/walking-on-the-line/>
- North American Montessori Center [NAMC]. (2008). *Music Education in Montessori Early Childhood Environment*. <https://montessoritraining.blogspot.com/2018/11/music-education-in-montessori-early.html>
- North American Montessori Center [NAMC]. (2009, 10.09). *The Five Great Lessons for Montessori Elementary: An Introduction and Lesson Idea List*.

<https://montessoritraining.blogspot.com/2009/09/introducing-and-exploring-five-great.html>

O'Donnell, M. (2013), *Maria Montessori. A Critical introduction to Key Themes and Debates*. Bloomsbury.

Olev, A.; Alumäe, (2024). Open source platform for Estonian speech transcription. *Language Resources and Evaluation*, 1–18. DOI: 10.1007/s10579-024-09777-1, teenus kättesaadav: <https://tekstiks.ee/>

Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava [PLRÕK]. (2026).

<https://www.riigiteataja.ee/akt/112042022009>

Põhikooli riiklik õppekava [PRÕK] (2026). <https://www.riigiteataja.ee/akt/110082024002>

Päts, R. (2010). *Muusikaline kasvatus üldhariduskoolis*. Koolibri.

Rahvusvaheline Montessori Nõukogu [IMC]. (s.a). <https://imcmontessori.org/>

Rang, M. (2025). *Enesereguleeritud õppimise toetamine I ja II kooliastmes: Montessori juhendajate kirjeldused* [Magistritöö, Tatu Ülikool]. DSpace.

<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/a423fcdc-8785-4faf-847f-e3e357e88670/content>

Rising Tide Montessori. (2022). *Sound Cylinders*. <https://www.risingtidemontessori.org/-auditory-sense/sound-cylinders>

Roosi-Ott, R. M. (2019). Montessori pedagoogika eestikeelne terminivara [magistritöö], Tallinna Ülikool]. Etera. <https://www.etera.ee/zoom/59581/view?page=1&p=separate&tool=info>

Sõnaveeb. (2026). <https://sonaveeb.ee/>

Šišova, V. (2018). Montessori pedagoogika hetkeseisust ja arenguvõimalustest Eestis [bakalaureusetöö]. Tallinna Ülikool, Tallinn.

Tallinna Mahtra Põhikool. [TNP]. (2025) *Vastuvõtt Tallinna Mahtra Põhikooli Montessori õppesuunaga 1. klassi*. <https://mahtrakool.edu.ee/montessori/>

Tartu Montessori kodu (2025). <https://tartumontessorikodu.ee>

Tatter, A.(2021). Lapsevanemate teadlikkus Montessori pedagoogikast ja selle rakendamine kodus keskkonnas [bakalaureusetöö]. Tartu Ülikool, Tartu.

Kasutatud foto:

Montessori kellad. https://www.nienhuis.com/us/product/bells-set/500_0063A0/

Lisa 1. Montessori muusikainstrumendid

1) Montessori kellad (*The Montessori Bells*)

Joonis 1. Montessori kellad

Montessori kellad koosnevad kahest komplektist, üks komplekt on mängimise jaoks ja teine komplekt veakontrolli jaoks. Ühes komplektis on 13 kella, kokku 26 kella. Montessori kellade esimene kell on esimese oktavi C noot, edasi liiguvad teised kellad kromaatilisel üles teise oktavi C-ni. Veakontrolli komplekti kelladel on valged ja mustad alused, mis vastavad klaveri klaviatuuri klahvidele, need kellad asuvad teises reas. Esimeses reas olevatel kelladel on pruunid alused. Kellasid mängitakse spetsiaalse pulgaga ja heli summutamiseks kasutatakse summutuskepikest (vt joonis 1). Iga Montessori kell on eraldi aluse küljes ja vajadusel ümberpaigutatav.

Montessori kellade peamine eesmärk on õpetada helisid eristama. Kõik kellad on täpselt ühesuguse kujuga ning neid saab eristada vaid helikõrguse järgi. Lisaks arendab Montessori kellade mängimine peenmotoorikat ja kuulmismälu ning aitab ette valmistada edasisteks muusikaõpinguteks. Montessori kelladega saab läbi viia erinevaid tegevusi, näiteks helidele paarilise leidmine, helide järjestamine, noodinimede õppimine, kuulmismälu ja hääle treenimine. (Maccheroni, 2020). Intervjueeritavad olid tuttavad Montessori kelladega kuid see õppevahend oli vaatluste tegemise ajal olemas ainult ühes kooliklassis.

Montessori kellade kasutamise näide 1: Montessori kelladele paarilise leidmine

Laps otsib C ja G kellale paarilist. Laual on neli kella: kaks valge ja kaks pruuni alusega. Kõigepealt mängib laps valge alusega kella ja siis ühte pruuni alusega kella. Kui need helid on

ühesugused, siis tõstab ta need kaks kella kõrvuti. Teised kaks kella peavad samuti sama helikõrgusega olema, siis on ülesanne täidetud õigesti. Alguses õpib laps leidma paarilisi kahele kellale, hiljem juba enamatele kelladele (samas).

Montessori kellade kasutamise näide 2: Montessori kellade järjestamine

Laps tõstab pruunid kellad teisele lauale ja vahetab nende kohti omavahel. Nüüd mängib ta ükshaaval kõiki 13 pruuni alusega kellasid ning leiab nende seast kõige madalama heliga kella. Ta asetab selle laual vasakule. Seejärel mängib taas kõiki kellasid ükshaaval ja valib jälle kõige madalama heliga kella ning paneb selle laual vasakule eelmisena valitud kella kõrvale. Nüüd kontrollib üle, kas sai õigesti järjekorda. Sama protsess kordub kuni kõik pruuni alusega kellad on reastatud. Kui kõik kellad on järjekorda seatud, mängib laps need järjest läbi ja sellest moodustubki helirida (samas).

2) Kõlaplaadid (*Tone Bars*)

Joonis 2. Kõlaplaadid

International Montessori Council (IMC) ehk Rahvusvahelise Montessori Nõukogu poolt akrediteeritud Knoxville Montessori Kooli kodulehel on Montessori kõlaplaate (vt joonis 2) kirjeldatud järgmiselt: kõlaplaadid on algklasside õpilaste peamine muusikainstrument. Kõlaplaatidel mängides õpivad lapsed kuulma helide omavahelisi intervalle. See aitab neil tulevikus arendada välja kuulmise järgi palade mängimist. Kõlaplaate kasutatakse duur- ja moll-

heliredelite, astmenimede, alteratsiooni, helistike ning intervallide õppimiseks. Selle muusikainstrumendiga saavad õpilased transponeerimist õppida ning mõista täis- ja pooltoone. Kõlaplaadid on abiks noodikirja õppimisel, diktaatide kirjutamisel ning heliloomingu arendamisel (2022).

Montessori kõlaplaate mängides saavad õpilased kasutada moll- ja duur-heliriba, mis näitab ette konkreetse koha, kuhu pulgaga lüüa, et moodustuks duur- või moll-helirida. Neidsamu heliribasid kasutatakse ka numbritega märgitud meloodiate mängimiseks. Kui õpilane võtab enda ette duur-helilaadis muusikanoodi, aga kasutab selle mängimise jaoks moll-heliriba, siis pala mängides ta kuuleb, et meloodia kõlab valesti. Nüüd on tal võimalik proovida sama pala mängida duur-heliriba abil ja avastada, et nii kõlab pala õigesti (Õ3, vaatlus, 16.03.2026).

3) Helitopsid (*Sound Cylinders*)

Joonis 3. Helitopsid: helitopsid koos hoiustamiskarpidega

Montessori helitopside kirjeldus on pärit *Rising Tide* Montessori kodulehelt. See on USAs tegutsev mittetulundusühing, mille eesmärk on laiendada Montessori hariduse kättesaadavust ning suurendada selle mõju. Seal kirjutatakse, et helitopside juurde kuulub kaks puidust karpit: üks punase ja teine sinise kaanega; kuus punase ja kuus sinise värviga topsi, mille sees on erinev sisu, mis tekitab raputamisel eri tugevusega heli. Helitopse saab helitugevuse põhjal reastada vaiksemast valjemaks. Igal punasel topsil on sinine helipaariline – kokku kuus paari. Helitopside

eesmärgiks on kuulmise treenimine. Enne iseseisvat harjutamist näitab Montessori juhendaja, kuidas helitopse kasutada, helipaarilisi leida.

Helitopside kasutamise näide: kontrastide kuulamine

Helitopsid on karbis asetatud kontrastselt ehk kõrvuti on vali, vaikne ja keskmise valjususega helitops. Juhendaja võtab karbist välja kolm sinist helitopsi ja paneb need lauale, paremale poole ritta. Seejärel valib juhendaja ühe helitopsi ja asetab selle lapse ette lauale. Juhendaja tõstab valitud helitopsi parema käe sõrmeotstega üles ja raputab seda parema kõrva juures. Siis paneb juhendaja helitopsi vaikselt lauale tagasi ja vahetab kätt, tõstes sama helitopsi uuesti üles, seekord vasaku käe sõrmeotstega ja raputab seda vasaku kõrva juures. Juhendaja asetab helitopsi vaikselt lauale tagasi ja palub lapsel seda raputada ja kuulata. Seejärel asetab helitopsi laual vasakule. Sama tegevust korratakse kahe ülejäänud sinise helitopsiga.

Helitopside kasutamise näide 2: paaride leidmine

Juhendaja võtab karbist välja komplekti punaseid helitopse, mis vastavad helivaljususe poolest sinistele. Ta asetab need laual paremale ritta ja valib ühe sinise helitopsi, mille asetab laua keskele. Seejärel asetab kõrvale ühe punase helitopsi. Juhendaja raputab sinist topsi vasaku käega vasaku kõrva juures ja asetab siis lauale. Siis tõstab parema käega üles punase topsi, raputab seda parema kõrva juures ning asetab tagasi lauale. Kui helitopsid on eri heliga, tõstab juhendaja punase helitopsi punase karbi juurde ja valib sinisega võrdlemiseks teise punase topsi. Kui helitopsid kõlavad ühtemoodi, asetab juhendaja need karbi ette kokku ja asetab teistsuguse heliga punased topsid laual paremale. Juhendaja jätkab topsipaaride sobitamist, kuni kõik kolm komplekti helitopse on paaris. Siis lahutab juhendaja helipaarilised (sinised vasakule, punased paremale) ja palub lapsel endal paarid leida. Kui laps on leidnud kolm paari, võib ta edasi töötada kõigi kuue helipaariga.

Veakontroll: Laps kontrollib ise vigu helitugevuse eristamise võime põhjal.

Lisa 2. Vaatluspäevik

Näide:

16.03.2026

- 8.45 – Õpilased on tegevustega hõivatud. Muusika alal on kannel ja õpik. Õpilane katsetab iseseisvalt. Kõrval on Monteverdi osaga avatud õpik. Esmaspäeval on algus muusikaga, osadel on juba flööti käes.

1. Diatoonika – juhendaja kordab õpilastega eelmise tunni teemat – helirida. Seostab Pythagorasega – „mõned helid sobivad omavahel ja mõned mitte“. Juhendaja mängib helirida ja õpilased ütlevad, kas täistoon või pooltoon.

2. „Kus on minu koduke“ flöödil 1 õpilane mängis ette ja siis terve siis terve klassiga.

3. Seejärel mängiti „Hiiretipsu“. Eelmine teema oli laulupeod. Õpilased jägivad õpetaja sõrmi ja mängivad kaasa.

4. Laul „Laulab terve maa“. Kõigepealt palub juhendaja sõnad meelde tuletada. Lapsed vaikselt laulavad läbi, juhendaja kuulab. Nüüd paneb juhendaja kõlarist laulu koos sõnadega. /.../

- Õpilane küsis juhendajalt, kuidas kordusmärke kirjutatakse. Juhendaja näitas õpikust, laulunoodist. „Muusikamaa“ - II klassi õpik.

- Tüdruk mängis oma meloodiat mitu korda, seejärel pani paberile kirja.

- Enne söögivahetundi panevad õpilased asjad tagasi, pühitakse põrand, lauad lapiga puhtaks.

- Enne sööki kontrollis juhendaja kõikide töid kahepaiksete kohta ja märkis oma tabelisse, kes sai valmis.

- 13.40 – Kaks tüdrukut mängivad iseseisvalt kõlaplaate. C-duur helirida alt üles ja ülevalt alla. Peale mängimist paneb 1 tüdruk pillile katte peale ja liigub koos teise tüdrukuga ruumis ringi, otsides uut tegevust.

Lisa 3. Intervjuu kava

Intervjuuks ettevalmistatud küsimused

I Töökorraldust puudutavad küsimused

1. Milline on nädala tunniplaan või kava Montessori klassis? Kas koolipäevad on esmaspäevast reedeni?
2. PRÕKi järgi on I kooliastme õpilastele ettenähtud kaks 45-minutilist muusikatundi nädalas. Kuidas jaotub see aeg Montessori klassis?
3. Kuidas planeerite ja valmistate ette muusikaõpet? Millest alustate, millal liigute järgmiste teemade juurde?
4. Kas ja milliseid rühmatöid õpilased muusikas teevad?
5. Milliseid individuaalseid ülesandeid õpilased muusikas teevad?
6. Kas muusikaõppes on õpilastel kodutöid? Milliseid kodutöid õpilased teevad?
7. Kas Montessori klassis toimuvad õuesõppe tunnid? Kas olete teinud ka muusikateemalisi õuetunde?
8. Kas kasutate muusikaõppes töölehti, vihikuid või töövihikut? Milliseid töölehti ja mis teemadel?

II Küsimused muusika osaoskuste õpetamise kohta

Laulmine

9. Kuidas toimub laulmise õpetamine?
10. Kas õpilased laulavad terve klassiga koos või on neil võimalus ka üksi või ansamblis laulda?
11. Milline on laulurepertuaar, mida Montessori klassis õpilastega läbi võetakse? Milliseid õpikuid kasutate?

Muusikaline liikumine

12. Milliseid liikumistegevusi läbi viite?

Omalooming

13. Kuidas saavad õpilased Montessori klassis arendada muusikalist omaloomingut?

Muusika kuulamine

14. Kas teete ka muusika kuulamise ülesandeid? Kuidas neid läbi viite?

Pillimäng

15. Milliseid muusikainstrumente õpilastele õpetate?
16. Milliseid meetodeid kasutate pillimängu õpetamisel?
17. Kas ja kuidas harjutate õpilastega koosmängu pillidel?

Muusikaline kirjaoskus

18. Kuidas noodikirja õpetate, millest alustate?
19. Kas õpilased teevad muusikas ka kirjalikke ülesandeid? Kuidas õpetaja neid pärast tagasisidestab?
20. Milliseid oskusi ja teadmisi omandab Montessori klassis õppiv õpilane muusikas aasta lõpuks teie esimese aasta näitel?

21. Kui suur on õpilaste muusikateadmiste erinevus aasta lõpuks? Kas kõik omandavad teadmised enam-vähem võrdselt või on märgata erinevusi?

III Hindamine ja õpilastele tagasiside andmine

22. Kas õpilased teevad muusikas ka kirjalikke ülesandeid? Kuidas õpetaja neid pärast tagasisidestab?

23. Kuidas hinnatakse Montessori klassi õpilaste edasijõudmist muusikas?

24. Kuidas annate tagasisidet õpilasele ja lapsevanemale?

IV Montessori muusikalised vahendid

25. Milliste muusikaliste vahendite vahel saavad õpilased endale muusikalist tegevust valida?

26. Mitu muusikalist vahendit korraga on kättesaadaval? Kas sellel on mingi piirang või juhendaja otsustab ise, mitu vahendit on kättesaadavad? (Kui ma käisin vaatlusel, siis nägin, et üheks õppevahendiks olid plaatpillid ja teiseks muusikainstrumentide pildid, mida õpilased said soovi korral lähemalt uurida.)

27. Milliseid õppevahendeid kasutate Montessori klassis muusika õppimiseks?

28. Kui tihti vahetatakse Montessori klassis muusikalisi vahendeid? Mille põhjal otsustab juhendaja, et on aeg minna uue teema, uue pilli õppimise juurde?

V Õpilaste muusikalised etteasted

29. Millised on õpilaste esinemisvõimalused?

30. Kuidas toimub Montessori klassis esinemiseks valmistumine ja esinemine?

31. Kui tihti saavad õpilased esineda? Kus esinemised toimuvad?

VI Esitlused

32. Montessori klassis on tavaline, et päeva jooksul teeb juhendaja õpilastele esitlusi. Mille järgi valite grupid, kellele muusikalist vahendit tutvustate? Kui suured need rühmad tavaliselt on?

33. Kui suur osa esitlustest on seotud muusikaõppega? Kui tihti teete muusika-teemalisi esitlusi?

34. Kas esitlusi teeb ainult Montessori juhendaja või võib neid ka assistent teha?

VII Üldised küsimused

35. Mis vanuses õpilased õpivad teie Montessori klassis?

36. Millised on teie kogemused Montessori pedagoogika rakendamisel muusikaõppes?

37. Kuidas hindate praegust Montessori koolihariduse muusikalist poolt Eestis? Kas see on piisav, ülearune, vähene?

38. Millised väljakutsed on seotud Montessori pedagoogika rakendamisega muusikaõppes Eesti Montessori klassides?

39. Kas ja mis on teie Montessori klassis muusikaõpetuses puudu selleks, et toimuks täisväärtuslik Montessori muusikaõpe? Kas tunnete muusikaõppe osas mingeid puudusi?

40. Mis on teie jaoks kõige olulisem väärtus Montessori pedagoogikas, mis toetab muusika õppimist?

41. Kuidas arvestab ja toetab Montessori lähenemine õpilaste vanuselist (eakohast) ja muusikalist arengut?
42. Montessori pedagoogikas on selge suund selle poole, et lahendades mõnd ülesannet või probleemi, leiab õpilane ise oma vea ja saab selle vea ka parandada. Kuidas leiab õpilane oma vea muusikalises tegevuses? Kas oskate tuua näiteid?
43. Kuidas märkate õpilaste individuaalset arengut muusikas? Mida selle jaoks teete?
44. Kuidas toetate õpilast, kellel on suur huvi muusika vastu?
45. Kuidas toetate õpilast, kes ei soovi osaleda muusikalistes tegevustes?
46. Kas ka muusikalistes tegevustes toimub õpilastevaheline õpetamine ja õppimine? Kuidas täpsemalt? Kas pilliõpe või lauluõpe või noodikiri?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Anželika Niitla**, ,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

**Montessori pedagoogika kasutamine põhikooli I kooliastme muusikaõppes
Eesti Montessori kooliklasside näitel,**

mille juhendaja on Tuuli Jukk,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Anželika Niitla

14.05.2026